

POLEMIA

Veli-Antti Savolainen

GLOKALISAATIO – paikallisen iso uusi kuva

Glokalisaatio – paikallisen iso uusi kuva

Veli-Antti Savolainen

Glokalisaatio – paikallisen iso uusi kuva

KAKS – KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖ

GLOKALISAATIO – PAIKALLISEN ISO UUSI KUVA

Kieliasun tarkistus:

Sirpa Ovaskainen

Kunnallisalan kehittämissäätiön

Polemia-sarjan julkaisu nro 110

© Pole-Kuntatieto Oy ja kirjoittajat

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2018

ISBN 978-952-349-017-8 (nid)

ISBN 978-952-349-018-5 (pdf)

ISSN 1235-6964

Sisällys

ESIPUHE	7
GLOKALISAATIO ON ASTUNUT GLOBALISAATION RINNALLE	9
YLIARVIOITU AJAN RIENTO	14
PAIKKA- JA MAAKUNTA ON KEKSITTÄVÄ UUDELLEEN	20
MUUTOS MUUTTAA TOIMINTAYMPÄRISTÖN	22
KIELTEISET SEURAUKSET	25
UUSI TULON JAKO	27
JAKAMISEN IDEA SYRJÄYTTÄÄ OMISTAMISEN TAAKAN? ...	33
YHTEINEN VAI YKSITYINEN?	37
KANSALAISUUDEN MUUTOS, VASTADEMOKRATIA JA GLOKALISAATIO	39
KESKITÄMME KUN LOKAALITALOUS TULEE	42
KUULUMMEKO ENÄÄ YHTEISÖÖN?	47
IDENTITEETTIEN JA MEDIAN MUUTOS	51

KUKA SINÄ OLET?	54
PAIKAN PARADOKSI	56
IHMISEN OSA PAIKALLISESSA	59
IHMISEN OSA AJAN RIENNOSSA	62
KANSAN VAELLUKSESTA KANSAINVAELLUKSEEN	67
VOITTOA TUOVAT MAMUT	71
MEGAPOLISMI VAI MINIPOLISMI	74
GLOKALISAATIO ON LÄHITEKEMISTÄ JA YHTEISKEHITTÄMISTÄ	79
TYÖ GLOKALISAATION MAAILMASSA	81
KANSALAISOPPOSITIO, JOKA TEKEE HYVÄÄ	84
MUUSUOMI EI OLE RESERVAATTI VAAN PIKAJUNA	90

Esipuhe

Yhteiskunnan jatkuvissa murroksissa pohditaan perusasioita. Ihmisen osaa. Vastuun ja vapauden suhdetta. Ihmisen henkistä kykyä ja aineellista pärjäämistä, yksikertaisesti elämistä muutoksessa.

Onko jatkuva keskittymiskehitys itsestänselvyys? Mitä siitä seuraa? Miten rakennetaan uudet tuotannon ja toiminnan tavat? Kuinka niitä hallitaan? Miten yhdistää maailma, sen tapahtumien ja paikallinen todellisuus?

Vastaus on globalisaatio, globalisaation ja lokalisaaation yhdistelmä. Tätä mieltä on ”Glokalisaaatio – paikallisen iso uusi kuva” -Polemian kirjoittaja.

Avaimia ovat lähitalous, verkostoiva kansalaisten osallistaminen, jakamismallinen työtapa, läheltä kauas -markkinointi ja helpot työkalut. Kirjoittajan mielestä kunnatkin muuttuvat palvelujen, avoimuuden ja yhteistekemisen tavaksi toimia, jos asiat oivalletaan oikein.

Lämmin kiitos tietokirjailija ja lehtimies Veli-Antti Savolaiselle. Hän on toiminut päätoimittajana mm. Uudessa Suomessa, Avussa ja Iltalehdessä, toimituspäällikkönä Kauppalehdessä sekä politiikassa ja yrittäjänä.

Avartavia lukuhetkiä meille kaikille!

Helsingissä marraskuussa 2018

Antti Mykkänen

asiamies

KAKS – Kunnallisanalan kehittämissäätiö

Glokalisaatio on astunut globalisaation rinnalle

”Hallitsijan ja hallitun tulee oppia eri asioita, mutta kansalaisen on osattava ne molemmat ja oltava niistä molemmissa osallinen.”
– filosofi Aristoteles

Tässä kirjassa piirretään isoa kuvaa uudesta paikallisesta. Pieni on suurta – globalisaatio on astunut globalisaation rinnalle.

Glokalisaatio on uusi mahdollisuus. Se on lähitalouden, yhdyskuntarakenteen, itsehallinnon eli koko yhteiskuntaelämän asettumista alttiiksi radikaaleille teknisille muutoksille. Niin hyvässä kuin pahassa.

Maapalloistumisen eli globalisoitumisen yhteydessä, digitalisaation lisääntyessä, kommunikaatioverkkojen mahdollistaessa ja jakamistalouden myötä ja sen auttamana tapahtuu myös alueellista ja paikallistumiskehitystä, lokalisoitumista, pienentymistä ja lähentymistä. Se voisi ulottua lähes kaikkeen yhteistelemiseen kuluttamisesta kulttuuriin, lähitaloudesta logistiikan jakelumalleihin ja työn uuteen ideaan. Älykylä, -kunta tai -kaupunki kehittyä eri tavoin ja toisella prosessilla kuin teollisen ajan yhdyskunta. Hallintokaupunki tai -kunta onkin vihdoin palvelu: city as a service.

Jo nyt on pyrkimystä lisätä hallinnon ja työn hajasijoitusta ja paikallista päätöksentekoa. Suomen kunnilla on edessään muutos, joka on merkittävin sitten niiden synnyn 1864. Näemme uuden väliportaana hallinnon, mutta todellinen aluepolitiikka, desentralisaatio ja yhteistekeminen maakunnissa on vielä näkemättä.

Olemme eläneet taas uuden vapaakauppa-ajan uutta sykliä, vaikka rajoja vaaditaankin kiinni. Talous on kerääntynyt suurten toimijoiden haltuun. Suurimalla osalla ihmisiä on hallussaan yhteys digitaalisiin kommunikaatio- ja tietoverkkoihin.

Maapalloistuminen, globalisaatio ei enää keskinäisriippuvuuden ajassa poistu. Se on hyvä juttu, jos sitä käytetään ihmisluontokunnan hyväksi.

Tietoverkkojen kautta on syntynyt mahdollisuus lähipienuudelle, yrittämiselle, lähitekemiselle, jakamistaloudelle ja kestäväälle kehitykselle. Työnteon tavat muuttuvat uuden ajan myötä – uskokaa vaan, kyse ei ole etätyöstä tehtaassa tai konttorissa vaan lähellä tehtävästä kansalaistyöstä.

Ihmiset ovat ottaneet tästä oma-aloitteisesti vaarin: improvi-soitu, kertaluonteinen sosiaalisuus, yhteistekeminen on lisääntynyt. On syntynyt uutta paikallista toimintaa ohi instituutioiden valmistaman perinteisen toimintatavan rinnalle. Katsokaa vaikka suuria kaupunkejamme, Helsinki, Espoo ja Tampere ovat kuin uudelleen syntyneitä. Ihmisten on annettu tehdä ja he ovat tehneet uusia monistuvia juttujaan ja saaneet aikaan hyvien asioiden kierteitä.

Maapalloisen rinnalle syntyy kuin huomaamatta monia pieniä ja paikallisia alkuja. Tällaista samanaikaista globalisoitumista ja lokalisoitumista on alettu kutsua ”glokalisaaatioksi”.

Kolmas itsenäisyystaistelu, sen glocalisaation mallinnos, kertoo keskittymiskehityksen vaihtoehtoista. Tätä kehitystä tapahtuu kansalaisuudessa, taloudessa, kaupungistumisessa, palvelutuotannossa, viestinnässä ja kulttuuriympäristössä.

Kolmas itsenäisyystaistelu – mitä se tarkoittaa?

Ensimmäinen itsenäisyystaistelumme alkoi 1800-luvulla Venäjän keisarivaltaa ja aristokratiaa vastaan. Se vahvistui kansalaisoppositiona sortovuosien suurlakossa 1904 jatkuen aina veljesodan katkeraan päättymiseen 1918. Kansallinen itsenäisyys voitettiin, mutta kansallinen yhtenäisyys hävittiin.

Toinen itsenäisyystaistelu alkoi talvisodan pakkasissa 1939 ja jatkui aina Janajevin juntan kaatumiseen saakka vuonna 1991. Taisteluja hävittiin, mutta samalla voitettiin kansallinen konsensus, joka johti ennen kokemattomaan hyvinvointiin. Katse sai kääntyä eri ilmansuuntaan – länteen.

Kolmas itsenäisyystaistelu sai alkunsa, kun uusi järjestelmä alkoi pian muistuttaa kylmän sodan hävinnyttä suunnitelmataloutta. Taloudesta tuli läntisissä yhteiskunnissa nyt kaikkein tärkein asia. Suomeenkin tuotu talousoppi korostaa yksilön vapautta, mutta välineellistää ihmisen vain tuotantotekijäksi ja osoittaa tälle paikan kuluttajana ja hallinnan kohteena. Ihmisten väliset suhteet sekä suhde luontoon ja yhteisöihin näyttäytyvät merkityksettöminä ihmisyydelle.

Meistä kansalaisista on tullut huomaamattamme taas hallinnan kohteita, joilla on yhä vähemmän omaa osallisuutta yhteiskuntaamme. Enää ei ole kyse kansakuntien vaan myös ihmisen itsenäisyydestä ja itsehallinnosta.

Olemme todistaneet teknologian vallankumouksen ja väestön räjähdysen kolminkertaiseksi ja näemme joka päivä, miten ilmasto muuttuu. Silti suljemme omasta tietoisuudestamme, että elämme yli luonnonvarojen. Ihmiskäden jatkeeksi tehdyt koneet ovat kehittyneet automaatioksi ja automaatio älykkääksi digitalisaatioksi ja robotiikaksi. Huomisen työ on jotain ihan muuta. Uusien kansainvaellusten aatto on käsillä.

Edessämme on ensi kertaa uhka ihmisen teoista johtuvasta maailmanlopusta. Sodat kiihtyvät ja niiden määrä lisääntyy. Sodat ovat muuttuneet manipulaatiotaisteluiksi, ulkoisten voimien sisällissodiksi ja siviilitappamiseksi sotilaiden säästyessä, ja seurauksena ovat kansainvaellukset turvaan ja toivoon. Raakuus lisääntyy, eikä puolella ole väliä. Demokratiaa puolustetaan viattomien murhilla ja oman lennokin oikeudella. Vastakkainasettelu ja vihapuhe vahvistuvat, vaikka maailman piti globalisaatiossa yhdentyä.

Ihmiskunta on mennyt suurimman haasteensa edessä lukkoon eikä saa katkaistua tuhoisaa kehitystä. Olemme joutuneet monien kielteisten kehitysten kierteeseen. Vallalla on negatiivinen hyper sykli ja huonojen asioiden monistuva kierre. Tämä pitää kumota vastaliikkeellä.

Kohtaamme myös ennennäkemättömän ihmisten uuden yhteyden: maapalloistumisen ilman ajan ja paikan rajoitetta tietoverkoissa. Siinä on mahdollisuus myös hyvän kierteseen. Koskaan ennen ihmiskunnalla ei ole ollut vastaavia työvälineitä tehdä hyviä tekoja ja yhteistyötä vertaisten ja ihan erilaisten ihmisten kanssa paikasta riippumatta.

Glokalisatio ei ole siis globalisaation vastakkainen vaan rinnakkainen ilmiö ja toimintatapa. Se synnyttää merkittäviä taloudellisia etuja ja työn mahdollisuuksia, kun se liitetään digitalisaatioon ja uuden työn ideoihin.

Kiistakirjoitusteni idea on puhua suoraan: Yhteiskunnalliset ideat hyväksytään yleensä kriiseissä tapahtuvan ongelman asetteluun seurauksena.

Ideat syntyvät asioiden yhdistämisestä uudeksi ajattelutavaksi, ja tämän aiheuttaa ympäröivän todellisuuden muuttuminen tai sen seuraukset. Tähän liittyy aina kognitiivinen, tiedollinen tarve: muiden opastaminen ja markkinointi sekä muutoshaluisten kerääminen uuden idean taakse.

Päämääriä asetettaessa joudutaan aina luomaan olettamuksia, skenaarioita ja arvioita, joista ei voi olla aivan varma. Ilman visiota muutosta ei kuitenkaan synny. Ilman pragmaattista toteutusta missiosta ei tule mitään. Jotta visio ja missio syntyvät, tarvitaan yhteinen prosessi ja monia mielipiteitä, vaikkapa tässä valittu dialektinen malli.

Dialektiikka perustuu vastakkainasetteluun. Tässä se perustuu hegeliläiseen malliin, jossa järjestys on ensin kirjailijan kiistakirjoitus eli teesi, kuten tämä Polemia. Prosessissa seuraa pyydetty vastakommentti eli antiteesi ja sitten yhteinen keskustelu, spekulaatio, jonka jälkeen voidaan katsoa, mitä saatiin kokoon.

Järjestän asiat siten, että antiteesejä eli toisia mielipiteitä kuullaan ja esitetään eri foorumeilla ja medioissa. Sitä seuraa spekulatio eli keskustelu, joka kirjataan ylös. Lopuksi tehdään synteesi eli johtopäätökset ja piirretään tiekarttaa Suomelle nyt ja kauas katsoen.

Pohtiessamme yhteiskuntaelämän uutta paradigmaa, oppirakennelmia, joudun aluksi tyytymään omaan tulkittuun mutta toki tutkittuun maailmanselitykseen ja syntyneisiin suuriin ja pienempiin ideoihin.

Niitä ei kuitenkaan sido yksi agenda, ei edes ajattelutapa, oppirakennelma eikä ainoa totuus. Niitä sitoo yhteen kunnallisen itsehallinnon, osallisuuden, yhteiskehittämisen ja MuuSuomen puolustus, ja kaiken pohjalla on ekologinen huoli. Aatos on kansalaisuuden puolustus ja vaihtoehtoja sisältävän talousopin kilpailuttaminen yhtä vallalla olevaa oppirakennelmaa vastaan.

Yritän kiistakirjoituksillani luoda skenaarioita eli huomiskuvia ympäristökriisin haasteista, lähitalouden ja teknologisen muutoksen luomista mahdollisuuksista ja työelämän suuresta muutoksesta. Luotan tässä enemmän ihmisiin ja tietoon kuin uskomuksiin – tunnen silti kaiken väliaikaisuuden.

Esitystavan vuoksi en voi välttyä asettumista opettavaan rooliin, vaikka halua besserwisserismiin minulla ei olekaan.

Yliarvioitu Ajan Riento

Meillä ihmisillä on tieto oman elämämme ainutlaatuisuudesta, luulo oman aikamme erityisestä merkityksestä ja poikkeuksellisuudesta, mutta meillä on myös harhakuva, että maailman hallinnan takana olisi järjestys, hallittu kokonaisuus, joka pitää kaikkea yllä.

Oma elämämme on kuitenkin väliaikainen hetki, pisara historiassa, osa luonnon kiertokulkua. Kaikki sukupolvet liioittelevat aina Oman Aikakauden merkitystä. Maailmassa on enemmän kaaosta ja ajalehtimistä kuin rationaalista järkeä. Siksi ymmärrys ihmisestä osana luonnon kiertokulkua, elämän väliaikaisuudesta ja toimiemme sopeuttamisesta tähän syntymisen ja kuoleamisen jatkumoon olisi paras keino kestävien elämäntapamallien ja talouden toimintojen käsittelyssä, suunnittelussa ja toteutuksessa.

Me etsimme aina toivoa mielessämme jatkuvuus ja onnea pysyvyydestä. Pyrkimys parempaan ei kuitenkaan voi syntyä kuluttamisesta ja omistamisesta, kuten ajassamme uskotellaan. Palatessamme luonnon kiertokulkuun mammona ei seuraa meitä. Emme jää eloon lompakossa vaan jälkeläistemme geneeissä ja muistoissa.

Kaiken kaaoksellisuuden toteamisen ja elämän väliaikaisuuden kautta opimme paremmin hahmottamaan myös toivon – pa-

remman huomisen – sisältöä ja hetken puuhastelun vähää merkitystä pitkässä juoksussa.

Visio

Suomen tulee viedä Eurooppaan uusia ideoita, ajatuksia ja innovaatioita huomisesta ja kansalaisyhteiskunnasta lähtien tukien pieniä yrityksiä ja suosien ekologisia periaatteita, sosiaalista oikeudenmukaisuutta, solidaarisuutta, todellista läheisyysperiaatetta ja vähempää regulaatiota. Meidän tehtävämme ei ole olla pankkien, suurteollisuuden ja pysähtyneisyyden lobbareita.

Päämääränä tulee olla Euroopan kansalaisten aseman muuttaminen hallittavista objekteista yhteiskunnan subjekteiksi, joiden yhteisöminä, työllisyys ja hyvinvointi ovat politiikan keskiössä suurten yritysten suosimisen sijaan.

Tarvitaan re-regulaatiota eli byrokratiaa purkavaa vastasääntelyä, jolla täytyy luoda ei ideologinen vaan joustavuutta ja kansalaisyhteiskuntaa avaava, muodoltaan parlamentaarinen, demokraattinen prosessi, jotta se on muutakin kuin valtiovastaisuutta. Re-regulaation tehtävä ei ole purkaa kansalaisten terveyttä, turvaa ja hyvinvointia turvaavia standardeja vaan järkeä vailla olevaa byrokratiaa ja huonoa palvelua.

Pahin ongelmamme on politiikan puuttuminen politiikasta. Vallitseva asiainajo- ja hoitomalli on seurausta aatepulasta ja syy pysähtyneisyyteen – kun yritetään olla kaikkea yhtä aikaa, silloin ei olla yhtään mitään.

Vielä syksyllä 2014 pääministeri Alexander Stubb asetti vastakkain ”globalisaattorit” ja ”lokalisattorit” ymmärtämättä, että keskittämispolitiikan haastava rinnakkaisilmiö globalisaatio sisältää molemmat elementit ja on edellytys maapalloisten ongelmien ratkaisussa.

Globalisaatiossa näkökulmana ei ole monikansallinen finanssipääoma, vaan itsenäisten ihmisten, oikeudenmukaisen talouden ja kestävä luonnon etu.

Suomen hallintomalli on jäänyt ajastaan jälkeen. Valtioneuvosto on ministeriöiden miehittämä edelleen liian monijäseninen konklaavi, eikä siitä ole tullut edelleenkaan Sipilän aikomaa yhteistyökollegiota, joka voisi yhdessä ratkaista Suomen ongelmia.

Suomen väliortaan hallinto on sekava, ja yhä sekavammaksi se muuttuu sote-uudistuksen myötä, ellei se yhdisty laajasti

muun aluehallinnon kanssa maakunnalliselta demokraattiselta pohjalta. Hallinnon portaita ja toimijoita on liikaa aluehallinnossa. Sen aiemmat hallintoreformit ovat olleet sarja epäonnistumisia. Nyt aito desentralisaatio eli vallan hajauttaminen ja lokaali itsehallinto vaarantuu yhtiöittämisen innossa. Lisäksi valtio valtaa maakunnat ohjaukseensa ja kunnat menettävät taloudellisen pääosan itsehallinnostaan maakuntayhtiöille. Tappion kärsii kunnallinen itsehallinto eli kansan valta.

Kunnille oli viime vuosikymmeninä lykätty lisää tehtäviä ja yleinen veronkorotusvastuu. Valtio pettää itseään puhumalla alemmasta verotuksesta, mutta samalla siirtäen kuluja yhä enemmän sosiaaliturvamaksuihin ja kunnille.

Puolet varoista häviää kunnista, mutta sitä strategiaa, mitä tuleva kotikunta olisi, ei ole esitetty. Paikallistasolla ajetaan läpi uusliberalistista kehittämismallia, metropolipolitiikkaa, jossa ihmiset yritetään asuttaa suuriin kaupunkeihin. Tämä on paradoksaalinen kehitysmalli, kun tuotantotavat muuttuvat tietoverkkojen poistettua ajan ja paikan ongelmat ja robotiikan ja vaikkapa 3D-tuotantojen mahdollistaessa verstastyön missä tahansa.

Suomessa ja erityisesti elinkeinoelämän järjestöissä pannaan paljon huomiota vain tulonjakoon, vaikka koko ammattirakenne ja työ muuttuvat. Puhutaan myös rakenteiden muuttamisesta entistä korjaamalla, mutta samaan aikaan kaikkea uutta estetään eikä muutoksia saada aikaan. Näin tapahtuu, kun eletään liian lyhyissä sykleissä eikä katsota kauas, vaikka tiedossa on, miten suureen murrokseen ollaan menossa. Automaatio iskee lähi-vuosina ensimmäisenä asiakaspalvelutehtäviin ja kuljetuksiin ja ylipäättään kuluttajapalveluihin teollisen automaation kehitysvaiheen jälkeen.

Amerikkalainen tutkimusyhtiö Forrester ennustaa, että jo vuoteen 2021 mennessä kuusi prosenttia kaikista Yhdysvaltain työpaikoista alkaen taksi- ja bussikuskeista asiakaspalvelutehtäviin korvautuu älykkään teknologian automaattipalveluilla. Nämä uudet sihteerit ja muut avustajamme, älykkäät agentit, jotka ymmärtävät inhimillistä käyttäytymistä, osaavat yhä enemmän tehdä päätöksiä ihmisen puolesta. Olemme jo nähneet iPhoneissa sihteeri Sirin, Alexan ja Cortanan, Google Now'n ja IBM:n Watsonin, jotka ovat vielä simpeleitä esimallinnoksia,

mutta kehittyvät hurjaa vauhtia älyltään ja oppivat ajamaan vaikka autoa puolestamme.

Helsingin yliopiston tekoälykoulutukseen halusi 90 000 ihmistä vuonna 2018.

Forrester ennustaa vuodesta 2021 käännekohtaa, jolloin vaikutukset alkavat massamittassa. Kehitys kohti tekoälyä on jo menossa logistiikassa ja vaikkapa varastotoiminnassa, jossa automaatio on korvannut ihmiset jo Suomessakin. On selvää, että tästä seuraa vakavia yhteiskunnallisia ongelmia, työttömyyttä, kapinamieltä muutosta vastaan, jopa syrjäytymistä ja päihdeongelmia.

Politiikka on tästä kehityksestä pahasti jäljessä. Säilyttäessämme vanhaa luomme samalla kuvaa itsestämme tytäryhtiötalouden maana myös logistiikassa, ellei muutosta oteta pontevasti omiin käsiin.

Edessämme on väestön kasvun ryydittämä, ikääntymisen lastittama, teknisesti osaamattomien, vanhentuneen koulutuksen ja taitotason työntekijöiden työtön toimettomuus ja siitä johtuva turhautuminen. Se johtaa kapinahenkeen ja politiikan helppoheikkien menestykseen.

Uusliberaali talousoppi ei osaa käsittää sen seurauksia, koska sille työttömyys on kannattava talousetu, jonka avulla päästään palkkojen laskemiseen. Poliitiikan kaikkein tärkein tehtävä olisi kuitenkin säilyttää yhteiskuntarauha ja torjua ääriryhmien demagogia ja väkivalta. Ihmisen uusi elämä pitää siis hahmottaa tapahtuvien tosiasioiden eikä eilispäivän perusteella.

Nopeaan murrokseen on joutunut ja joutuu alkutuotanto, terveydenhuolto, oppiminen, asiantuntijatyö ja yleensä keskiluokan ammatit. Tulevaisuustutkija Risto Linturi ennustaa, että teollisuuskin purkautuu osaksi kauppa, ja sanoo saman kuin minäkin:

”Ihmisen työssä palataan kisälliajan rakenteita muistuttavaan tilaan, energiateknologia, materiaalteknologia, media, ihmisen suhde ja kokemus ympäröivästä maailmasta, ihmisen suhde itseensä muuttuu.”

Edessä on poikkeuksellisen monia nopeita samanaikaisia muutoksia, joista yhteiskunnan turvaverkot eivät yksin auta selviämään, mikäli yhteiskuntaa ei laajassa mittassa saada liikkeelle uusia mahdollisuuksia kohti. Nämä uudet mahdollisuudet pelastavat meidät vain, jos ehdimme tarttua niihin ajoissa. Uuden tekemiseen

on tarvetta, koska huomisen iso kuva on monin tavoin ongelmallinen.

Tilastokeskuksen mukaan yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä nousee nykyisestä 19,9 prosentista 26 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Vuonna 2060 yli 65-vuotiaita on jo lähes 30 prosenttia väestöstä. Tilastokeskuksen 2015 väestöennusteen mukaan Suomessa on vuonna 2030 enää 882 000 alle 15-vuotiasta kansalaista, saman verran kuin vuonna 1894. Vielä 1980-luvun alussa joka viides suomalainen oli alle 15-vuotias. Ennusteen mukaan alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä pienenisi 14 prosenttiin vuoteen 2060 mennessä.

Hyväksymmekö oman etumme mukaan toimimisen?

Suomen työllisyystilanne on edelleen vaikea pitkäaikaistyöttömyyden ja toisaalta pätevän työvoiman saatavuuden suhteen. Työ ja taito kohtaantuvat huonosti. Vaikka nousukausi on päällä, eivät investoinnit lisäänty toivottavalla tavalla.

Teollisuuden tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinnit jatkavat supistumista EK:n syksyn 2017 tiedustelun mukaan. Kun suomalaiset teollisuusyritykset käyttivät vuonna 2015 tutkimukseen ja kehitykseen Suomessa 2,9 miljardia euroa, oli se vuonna 2017 laskenut 2,3 miljardiin.

Investointiaste eli teollisuuden kiinteiden investointien suhde vuoden 2015 jalostusarvoon oli alle 12 prosenttia. Taso oli yksi Länsi-Euroopan vertailumaiden matalimpia. Suomen teollisuuden t&k-panostukset ovat laskeneet Euroopan kärjestä lähelle keskitasoa.

Suomen tutkimus- ja kehityksenot ovat laskeneet 2010-luvulla seitsemästä kuuteen miljardiin, joka on prosentti bruttokansantuotteesta. Yksityisen rahoituksen lasku on ollut 16 prosentin luokkaa ja julkisen 13 prosenttia.

Julkisella puolella Suomen Akatemia ja yliopistot ovat saaneet enemmän rahoitusta kuin aiemmin. Sen sijaan Tekes (-51 %) ja valtion tutkimuslaitokset (-34,2 %) ovat menettäneet 413 miljoonaa valtion budjeteissa vuodesta 2010 lähtien. T&k-panokset laskevat vuosina 2010–2017 valtion budjeteissa kaikkiaan 12 prosentilla.

Vastuullisen yrityksen pitäisi huolehtia menestyksestään myös tulevaisuudessa eikä jättää investointeja vuosikausiksi. Miksi

näin kuitenkin tapahtuu nimenomaan Suomessa, ja miksi yritykset eivät investoi silloinkaan, kun ne tekevät hyvää tulosta ja jakavat suuria osinkoja?

Teknolomiteollisuus patistikin jo vuonna 2015 hallitusta uusia yritysverotusta. Se ei esitä yhteisöveron lisäkevennystä, vaan haluaa yritysverojärjestelmän, joka suosisi investointeja tekeviä yrityksiä.

Ruotsissa yritys voi tallentaa 20–25 prosenttia voitoistaan investointirahastoon. Jos tämän rahan käyttää investointeihin kuuden vuoden aikana, voittoja ei veroteta.

Mitä tapahtui, kun hallitus vaihtui 2015? T&k-panokset laskivat ja koulutusta piiskattiin lähes yhtä lailla kuin talouskriisin oloissa. Vasta vuoden 2019 budjettiin saatiin lisävaroja tutkimukseen.

Paikka- ja maakunta on keksittävä uudelleen

Ei tekniikkaa vaan sisältöä, ei keskitystä vaan lähitaloutta, lähitekemistä, vuorovaikutusta, älykkäitä yhteisöjä ja kestävän kehityksen yhteiskuntaelämää.

Tämä Polemia keskittyy – epäkohdat luetteluaan ja muutoksen mitan kerrottuaan – tarkoituksella muutokseen mahdollisuutena, mutta ei sulje silmiään ”digitalisaation” kielteisiltä vaikutuksilta. ”Digitalisaatiossa” kyse ei ole teknologiasta, vaan muutos koskee organisaatiotamme, yrityksiä, palveluita ja hallintoa. Miten ne toimivat ja miten me niiden palveluksessa tai asiakkaina huomenna toimimme?

Talounsobelistimme Bengt Holmström korostaa asian maapalloista mittakaavaa ja väistämättömyyttä. Hänen mukaansa Suomen pitäisi olla mukana eturivissä uuden maailman synnyttämisessä nimenomaan ”sisällöllisillä” alueilla, ei vain teknologioissa, kuten tietoyhteiskunnan ensimmäisen aallon aikana teimme 1990–2017. Siksi putosimme myös kehityksen kärjestä mutasarjaan. ”Maailma joutuu sopeutumaan digitalisaatioon, se on mahdollisuus meille – ei vain haitta”, Holmström sanoi Ylelle.

Emme voi enää olla ajopuu muutoksen virrassa ja katsoa muutosta menneiden vuosien tapaan peukku alaspäin katsomossa

toivoen kaiken pysyvän ennallaan. Toimintatapoja on muutettava ja suunta määritettävä ja sen jälkeen johdettava muutosta yhteisesti haluttuun suuntaan.

Muutos merkitsee elämäntavan muutosta. Siksi muutos pitää ottaa haltuun, johtaa sitä yhteisen edun kautta eikä jättää huomista saalistuskentäksi suurille bisnestoimijoille, jotka pyrkivät jo yhteiskuntaelämän haltuunottoon muutenkin. Pysyvän näyttävän hitaan kasvun ja digitalisaation vaikutus ulottuu maailmanlaajuisesti, eikä se ole Suomen erityisongelma. Globaali digitaalinen talous kasvaa jo vauhdilla.

Konsulttiyhtiö McKinseyn mukaan vuonna 2025 digitaalinen talous on jo samalla tasolla kuin vuoden 1995 koko maailmantalous. Digitalouden arvoverkko on nousemassa määräävään asemaan, kun yrityksen liiketoimintaa tai palvelua on jo mahdollista hallita verkossa.

Diginomics eli digitaalinen talous on jo mullistanut talouden pelitavat avatessaan mahdollisuuksia uusille rakenteille, yrityksille, palveluille ja tavалlemme toimia. Samalla diginomics merkitsee suuria riskejä jo vakiintuneille toimijoille ja työpaikoille.

Minulle sen suurin merkitys on mahdollisuudessa lähitalouden nousuun lokaalin tai globaalın jakamismallın kautta. Tämä muuttaa kulutustapoja ekologiseksi eduksi, yhteisölliseksi toiminnaksi, säästää perheiden ”pääomasijoituksia”, luo uutta työtä ja siirtää aloitteen ihmisille luodessaan rinnakkaisen verkottuneen lähitalouden ”läheltä kauas” -mallın kansan talouteen – sanat erikseen kirjoitettuina.

Digitalisaatiolla ei tarkoiteta tässä kirjassa vain teknistä digitalisointia, vaan prosessien ja toimintojen saattamista sähköiseen muotoon, mihin Suomi pääosin jätti tietoyhteiskunnan kehittämisen sen ensimmäisen vaiheen aikana 1995–2015.

Suomessa muodikas yleisilmaisu ”digitalisaatio” on käytössä tässäkin kiistakirjoituksessa, mutta sillä tarkoitetaan silloin uusia toimintatapoja, innovaatioita ja uudenlaista liiketoiminnan mallinnusta, uutta tapaa organisoitua, uusia tapoja palveluissa ja asiakaspinnassa. Arvo tulee sisällöstä, toimintatavoista ja ne mahdollistavista sovelluksista ja ohjelmistoista. Softallakaan ei sinänsä ole suurempaa arvoa, ellei se mahdollista uusia ennennäkemättömiä ja parempia tapoja toimia.

Muutos muuttaa toimintaympäristön

Kysymys on siis muusta kuin robottien digitaikatempuista ja teknisistä vehkeistä tuotannossa. Kyse on koko toimintaympäristön muuttumisesta, joka ulottuu laajalle organisaatioon ja ympäröivään maailmaan. Olennaista on innovaatio-
taloudessa käsittää henkinen pääoma uudeksi arvoksi.

Esimerkkinä tästä on jakamistalous, jonka muutosvoima näkyy jo nyt vertaisopetuksessa, matkailussa (Airbnb) ja logistiikassa (City Car Club, Uber, eri maiden puolustusvoimien kimppekuljetukset).

Jakamistalouden uusi tuleminen liittyy uuteen kommunikatioteknologiaan ja ihmisten uuteen tapaan toimia, jossa omistaminen on korvautumassa käyttöoikeuksien tilapäisellä hallinnalla ja oikeudella. Näin on jo tapahtunut maatalouskoneiden käytössä ja tapahtuu myös autojen ja jopa asuntojen kanssa.

Loma-asuntobisneksessä tämä on jo nähty. Jakamistalous liittyy nyt teknologisen kehityksen luomaan mahdollisuuteen, mutta ajatus on ollut olemassa niin kauan kuin ihmisetkin; aina ubuntujatteluun Afrikassa meidän talkoisiimme, osuuskuntatoimintaan, maatalouskoneiden kimppekäyttöön tai mainittuun lomaa-asumisoikeusjakamiseen.

Miettikääpä oman omistetun tavaran käyttöastetta: porakone, kesäasunto, auto, toinen auto ”ostokassina”, polkupyörä, videokamera, tietokone, yleiskone, tehosekoitin – eihän tässä nykytavassa ole mitään taloudellista järkeä. Jättiscreeni-tv olisi pohja omalle leffateatterille lenkkisaunan jälkeisiin kimppakatsomis-elokuviin ja perheiden leffahetkiin. Sharing is caring, jakaminen on myös yksinäisyyden rohto.

Entäpä jos ostettaisiin taloyhtiölle kimpassa x määrä sähköautoja, joita käytettäisiin kuin saunavuoroja?

Kun autot ovat kohta itseohjautuvia, asia koskee niin vanhuk-
sia kuin koululaisia. Laskekaa huviksenne vapautuvan pääoman
määrä ja käyttötehon kasvu. Jopa kerhohuoneessa oleva yhteis-
käyttöinen tietokone ja 3D-tulostin kattaisivat monen käyttö-
tarpeen, ja näin koti sopisi jopa monen etätyöpaikaksi. Kotikadun
ruuan osto-osuuskunta olisi helppo juttu organisoida ja poistaisi
kuljetuskulut, koska ”tiputus” olisi helppo tehdä.

Tämä edellyttää vain oma-aloitteellisuutta sekä luottamusta ja
yhteishenkeä. No joo, myös irtautumista teollisen väliajan ja ku-
luttajamallin vanhanaikaisesta ajattelutavasta. Kyse on kumouk-
sesta.

Professori Antti Hautamäki kiteyttää asian hyvin:

”Jakamistalous on parhaimmillaan kansan taloutta eli siis ta-
loutta, jota kansa harjoittaa yhteistyössä ja hyödyntäen kansalais-
ten osaamista. Tällainen kansan talous on ”kansantalouden ulko-
puolella”, riippumattomana rahaperustaisista markkinasuh-
teista.”

Jakamistaloudella on kaksi toimikenttää: yhtäältä se on kansa-
laisten keskinäistä vastavuoroista vaihdantaa tai organisoitumis-
ta keskenään ja toisaalta liiketoimintaa. Kahden kentän yhteen
kietoutuminen tekee jakamistalouden kehittämisen myös ongel-
malliseksi. Jos jakamistaloutta tarkastellaan liiketoiminnan kan-
nalta, alue on erittäin lupaava. Jo nyt toteutuu monia uuden ta-
louden keskeisiä piirteitä, kuten avoimet innovaatiot, palvelut ja
arvoverkostot. On myös olennainen asia, kaappaako amerikka-
lainen liiketoiminta kokonaan jakamistalouden areenan kansa-
laisten keskinäisen vaihdannan jäädessä marginaaliseksi puuhai-
luksi.

Hautamäki luettelee kolme skenaariota:

1. Jakamistalous jää marginaaliseksi ilmiöksi, jonka valtiovalta tukahduttaa verotuksella ja sääntelyllä tai jonka yritykset ottavat haltuun.
2. Jakamistalous kasvaa merkittävästi, ja sillä on tärkeä täydentävä rooli perinteisen markkinatalouden osana tai rinnalla.
3. Jakamistaloudesta tulee vallitseva paradigma ja talouden sektori, joka kehittyy vastaamaan ihmisten hyvinvointitarpeisiin ja resurssien niukkuuteen (siirtymä ”kansantaloudesta” kansan talouteen).

Maapalloinen digitalisaatiokehitys mahdollistaa siis myös paluun lähelle: globalisaation, mille tahansa luovuuden tulokselle syntyvät globaalit mikromarkkinat. Kuka tahansa voi tarjota erityisosaamistaan maailmanlaajuisilla työmarkkinoilla. Tämä ”lähidigitalisaatio” on samalla globalisaation veli, ei vastainen vaan täydentävä, parhaimmillaan jopa haittoja eliminoiva rinnakkainen kehitys.

Menestyminen siinä ei ole pelkkää kilpailukyvyyn parantamista ja kestävyysvajeen korjaamista. Pitää ymmärtää, mistä on kyse: Suomessa jostain pitää kaivaa itsevarmuutta ja uusia tuotteita ja palveluja. Niin investointi- kuin kulutustavaroidenkin menekki edellyttää uutta, parempaa ja aggressiivisempaa myynti- ja markkinointiosaamista maailmalla.

Massatuotannon rinnalle – ja joskus sen sijaan – syntyy mikro-tuottajien verkko, jossa jokainen solmu on oma rinnakkainen tai täydentävä verstaas, puoti tai palvelupiste. Huomisen työmarkkinat keskittyvät korkeakoulutettuihin ja erityisosaamista edellyttäviin ammattiryhmiin ja verkostoituneen lähitalouden uusiin toimiin. Monityöpaikka-, moniansio-, osa-aika-, pätkä- ja yrittäjätö korvaavat säännöllisen palkkatyön malleja.

Tutkivan oppimisen ja itse tekemisen sekä yhteisöllisen tuottamisen ja innovoinnin (crowdsourcing) merkitys kasvaa välttämättömyydeksi, lisäarvoa tuovat luovat yhteisöt ja omat verkostot. Kehitys on siis johtanut meidät keskinäiseen yhteistyöhön, mutta sisään kääntyminen johtaa ulkopuolisuuteen. Meidän kaikkien pitää olla valmiita oppimaan uutta, ei vastustaa sitä. Digitalisaatiolle ei voi panna rajoja kiinni, mutta sen avulla voidaan rajoja kaataa ja ylittää.

Läheltä kauas.

Kielteiset seuraukset

Kun murros alkaa purra, siitä seuraa myös pahoinvointia. Työ ja toimeentulo pilkkoutuvat yhä pienempiin palasiin silpputyön lisääntyessä.

Pätkätyöläiset ovat epäkuranttia väkeä myös luottomarkkinoilla. He eivät saa velkaa, koska luottokelpoisuus perustuu nykyjärjestelmässä vakinaisuuteen, ei epätavallisiin työsuhteisiin, joita tekee jo 40 prosenttia väestöstä. Työ on jo kymmenille tuhansille yksinäistä ajelehtimistä ja selviytymistä, kun uusissa työsuhteissa ei ole ay-liikkeen ja pysyvän työyhteisön kaltaisia tukirakenteita.

Seurauksena on stressi, itsetunnon rapautuminen ja moninaiset psykofyysissosiaaliset sairaudet. Lopputulos on yhä useammin myös köyhtyminen ja syrjäytyminen. Se on kallis ja kurja tie yhteiskunnalle, johon tarvitaan kokonaan uusia lääkkeitä masennuslääkkeitä sijaan. Työ pitää ajatella uusiksi ja samoin palkkio tehdystä työstä. Tämä on oikeudenmukaisuuskysymys eikä kustannuskysymys. Ellei sitä ymmärretä ajoissa ja toimita sen mukaan, saadaan aikaan vain napinaa ja varmasti myös kapinaa.

Asian huono tila heiluttaa jo poliittisia valtasuhteita. Yhdysvaltain presidentti Donald Trump sai vaaleissa kaksi kolmasosaa vähän koulutettujen valkoisten äänistä.

Raimo Sailas esitti kolumnissaan 4.4.2017 Helsingin Sanomissa Trumpin tukijoukkoytimen karmean kohtalon digitalisaation ajassa automaation jälkeen:

”Vähän koulutettujen valkoisten keski-ikäisten kuolleisuus on noussut rajusti 2000-luvulla. Vuonna 1999 tähän ryhmään kuuluvien 50–54-vuotiaiden kuolleisuus oli 30 prosenttia alempi kuin mustalla väestöllä. Vuonna 2015 se oli jo 30 prosenttia korkeampi. Ekonomistien mukaan ilmiön syviä syitä ovat globalisaatio ja automatisaatio. Ne ovat iskeneet erityisen kovasti valkoiseen työväenluokkaan, joka kokee asemansa heikentyneen. Se on johtanut huumeista ja alkoholista johtuvien kuolemien sekä itsemurhien rajuun lisääntymiseen. Myös ylipainoisuudella on osuutensa. Tutkijat puhuvat epätoivon kuolemista.”

Uusi tulon jako

Tarvitaan myös verotuksen kautta tapahtuvaa tuottavuuden ja tuotannon tulosten uusjakoa.

Tämä uusjako tarkoittaa paluuta ankarampaan verotuksen progressioon rikkaiden ja rahanomistajien osalle, pääomien tai ”kassavirtojen” eli jalostuksessa syntyvän arvon nousun kautta tapahtuvaan tulontasaukseen, kuten Thomas Piketty ja Hans Werner Sinn ovat ehdottaneet. Tarvitaan siis myös reiluja automaatioajan verokeinoja, ”robottiveroa” eli miehittämättömän tuotannon tulosten saamista verotuksen piiriin.

Tietokirjailija Ari Ojapelto on esittänyt globaalina järjestelynä tuotannon jalostusarvon verottamista – työn sivukulujen sijaan – riippumatta digitalisaation asteesta. Kun yrityksen tuotanto ja jalostusarvo nousevat, tämän tulisi samassa suhteessa hyödyntää yhteiskuntaa ja siinä eläviä ihmisiä riippumatta siitä, tekeekö työn ihminen, kone vai robotti.

Ihmisen arvokkuuden menetys ja epätasa-arvo vaikuttavat meiliimme jo nyt. Maailman terveysjärjestö WHO arvioi vuonna 2009, että mielenterveysongelmista kärsi jo yli 450 miljoonaa ihmistä, heistä suurin osa kehitysmaissa. Järjestön mukaan depressiosta on tulossa yhteiskunnille suurin terveysuhka sekä talou-

dellisesti että sosiologisesti. Vuonna 2030 masennus on suurin yksittäinen kuormittaja.

Nyt katoavan työn selvää korvaajaa ei ole. Palvelualojen työnantajat Palta arvioi vuonna 2016, että digitalisaation seurauksena yksityisiltä palvelualoilta katoaa 260 000 työpaikkaa tai ne muuttavat muotoaan lähivuosikymmeninä. Teollisuudestahan lähti jo 100 000 työpaikka 2008–2016. Toki kehitys myös synnyttää uusia tehtäviä ”asiantuntijapalveluihin”: vuonna 2020 näitä uusia asiantuntijatyöpaikkoja odotetaan palvelualoilla syntyvän 10 000.

Meille on selvinnyt, kantapään kautta, että kapitalismimme olikin ongelmia täynnä: tehdessään kiistämättömästi vaurastumiselle hyvää se aiheutti myös pahoinvointia ihmisille. Huomasimme, että maailmankylässä pelaavatkin vain suurimmat eli maailmanyrietykset ja kansojen unionit niiden ohjaamina. Kaikki maailmassa halutaan suurentaa, keskittää ja ekonomisoida, alistaa taloudelle. Talous on kaikki, eikä siihen liittyvää sovi kyseenalaistaa.

Tuotantotalous jäi taka-alalle, kun kannatti omistaa rahaa ja lyödä sillä vetoa hokkuspokkuselementeilla. Työnantaja ei katso enää olevansa vastuussa työntekijöiden irtisanomisten torjumisesta eli tuotantotekijätyövoiman osuuden säilyttämisestä tuotannossa, vaan toimii vain turvatakseen omistajan taloudellisen hyödyn ja voiton. Huomattiin, että menossa on elävän työvoiman korvaaminen kuolemattomilla tuotantovälineillä.

Kun viennistä elävässä maassa vaaditaan rajojen kiinni laittamista, pitää muistaa, että rajat saattavat mennä samalla kiinni molempiin suuntiin – sisään ja ulos.

Nykyinen muukalaisviha on taloudellisestikin typerää. Kulttuurit ja tiede ovat aina eläneet ja kehittyneet vuorovaikutuksessa toisiinsa kulttuureihin ja tutkijoihin. Ideoita lainataan, muokataan ja kehitetään. Oivalluksen kierrätys kuuluu olennaisena osana kulttuuriin, oli sitten kyse ideoista, teoksista, tutkimuksesta tai tavaroista.

Huomisen muutokset ovat myös monikulttuurisuuden ja yhteisen osallistumisen filosofiaa käytännössä.

Uudessa lähitaloudessa toimimme ja osallistumistaloudessa elämme vuorovaikutuksissa erillisyyden sijasta ja liitymme keskenämme hajottamisen sijasta. Vuorovaikutus ja yhteiskehittä-

minen ovat uutta strategiaa älytaloudessa. Kunta ja kaupunki eivät edusta enää hallintoa ja regulaattoria vaan oy:tä, palveluntuottajia: city as a service, school as a service.

Toimintamme voi irrota ajan ja paikan rajoituksista. Digitalisaatiossa toimii hajautunut samanaikaisuus keskitettyjen, peräkkäisten tuotantovaiheiden sijasta, jolloin kuljettamisen tarve vähenee radikaalisti.

Työn tuottamaton tarpeeton päällekkäisyys, saman tekemisen moninkertaisuus, on mahdollista poistaa tietopankkien, nettikirjastojen ja niiden käyttöoikeuksien avulla vaikkapa opettajien opetusmateriaalikirjastoissa tai kuntien insinöörien, kustannuslaskijoiden, lääkärien, juristien ja raportojien työssä.

Huonosti koulutettujen on sopeuduttava uusiin tapoihin toimia työmarkkinoilla. Työn luonne muuttuu perusteellisesti, samoin korvausjärjestelyt tehdystä työstä. Mahdollisuus lisääntyvään vapaa-aikaan kasvaa, vaikka Juha Sipilän hallitus ponnisteli alkumetreillään vielä pidentyvän työviikon puolesta.

Meitä odottaa uusi aineettomien oikeuksien tavaratuotantoa niin komppaava kuin korvaava maailmantalous, jossa arvo syntyy osaamisesta, tiedoista ja taidoista, palveluista ja informaatioteknologian hallinnasta. Talous muuttuu yhä enemmän palvelutaloudeksi, mutta teollisuus ei lopu vaan muuttaa taas muotoaan, vaikka nykyedunsaajat tietysti vastustavat kaikin keinoin muutosta. Vaikutukset näkyvät jo yhteiskunnan rakenteissa – ja vähän jo ajattelutavoissakin.

Kuluttajista on tullut tuottajia, tuottajista kuluttajia. Professori Mika Pantzar puhuu datakansalaisuudesta, jossa ostajakuluttajasta on tullut isäntä kulutuksen pöydän päähän.

”Internetin, sosiaalisen median ja kaikkialla mukana kulkevien digitaalisten laitteiden myötä käsitys kuluttajasta on kääntynyt pääläelleen. Kuluttajasta on tullut taloudellisen arvonmuodostuksen tärkein lähde. Vieraillessamme nettisivuilla, ladatessamme hakupalveluita, valitessamme reittejä tai katsoessamme tiettyä televisiokanavaa kerrytämme automaattisesti ja yleensä tietämättämme datakosysteemin algoritmista verkostoälykkyyttä. [– –] Kuluttajasta on tullut Facebookin ja Googlen kaltaisten datajättien verkostopohjaisen koneälyn aistielin ja resurssi-pohja.”

Pantzar kävi kysymässä eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalta: ”2000-luvulla villiintynyt datatalous korostaa entisestään valintatilanteen dynaamista luonnetta. Datajättien, Googlen, Applen, Facebookin ja Amazonin aistikoneisto ulottuu nykyään kotien ilmastoinnista erilaisiin terveysensoreihin ja digitaalisiin kukkaroihin. Kun elämän valinnat tallentuvat tietoverkkoihin, kuluttaja kohtaa hiipiviä velvoitteita ja vastuita vasta tulevaisuudessa: Korvataanko tupakoitsijan syöpähoidot? Pääseekö nuorena opiskeluissaan laiskasti edennyt kansalaispalkalle? Saako vähän liikuntaa harrastanut eläkeläisenä polven tekoniveltä, entäpä suklaa-addikti? Saako huonolla geeniperimällä varustettu ihminen vakuutusta? Saako uhkapelaaja lainaa? Tulevaisuudessa kuluttajaa pitää suojella esimerkiksi tarpeiden, odotusten tai mielialojen manipuloinnilta, kuten myös opettaa ymmärtämään, että lähes koko elämä tallentuu erilaisiin tietokantoihin.”

Kun näin on, aineettomat oikeudet on pian määriteltävä uudelleen. Tuotantokoneisto internet ja syntymässä oleva tavaroiden ja palveluiden internet – internet of things and services – on samalla kauppa, käyttöopas, huoltojärjestelmä ja jakelukanava. Sen taivaasta löytyy yhä suurempia tieto-, taito-, palvelu- ja tuotepilviä, joihin kaikki voimme osallistua.

Avaruusteknologian halpeneminen on jo tuonut globaalin internetin kaikkiin maailman kolkkiin. Voimme jutella WhatsAppin kautta ilmaiseksi vaikka Afrikkaan ja panna valokuvat ja videon mukaan. Kohta siellä ovat melkein kaikki ja kaikkien kaikki tavarat ja palvelut, internet of everything.

Merkitykseltään digitalisaatiota eli tietoyhteiskuntaa voi verrata höyryn ja sähkön hyödyntämisen aiheuttamiin muutoksiin, koska uusi älyteknologia on yhteis- ja yleiskäyttöistä, kuten höyry ja sähkökin ovat.

Suomi on valitettavasti pudonnut tästä kehityksen veturista jarruvaunuun. Poliitikassa asiaan ei ole herätty eikä juuri valmistauduttu. Rakenteet muuttuvat, kun teknologiat muuttuvat, mutta myös päinvastoin: yhteiskunnan ja talouden instituutiot vaikuttavat siihen, millaisia teknologioita kehitetään ja omaksutaan ja miten ne leviävät.

Suomi painii kuitenkin vielä eilisen ongelmassa eikä näe huomiseen. Me teemme suurta aluehallintouudistusta maakunnissa,

terveys- ja sosiaalitoimessa ja kunnissa ei hajauttaen vaan keskitäten. Suomi ei aja desentralisaatiota ja mahdollista lähitaloutta, vaan muuttaa kunnallisen itsehallinnon ja synnyttää maakuntahallinnon valtiovaltaiseksi ja keskitetyksi kuin kuninkaan ja keisarin aikaan.

Valtaa ei hajauteta ihmisen lähelle vaan keskitetään valtion ohjaukseen – jos ottaa asiat desentralisaation alkuperäisen tarkoituksen mukaan.

Pitää tietysti ymmärtää, että automaation kehitykseen liittyy myös kielteisiä piirteitä, eriarvoisuuden ja tuloerojen mahdollista kasvua ja massatyöttömyyttä. Digitaalitalous synnyttää ensin työpaikkakatoa ja vasta pitkällä viipeellä uutta tuottavuuskasvua ja hyvinvointia. Alun pyrähdysten eli uuden infrastruktuurin tuotantokoneiston rakentamisvaiheen jälkeen tuottavuuskasvu alkaa hidastua. Sitten kun investoinnit on tehty, uutta tuotantoa syntyy pienin lisäpanoksin ja tuottavuuskasvu nopeutuu.

Keskittämismalli hallinnossa on paradoksi, koska digitaalitaloudessa korostuvat itsepalvelu, vertaistuotanto, epäsuorat ansaintamallit ja muut tavat toimia kuin perinteinen markkinavaihdanta. Sama pieninnovaatio-, tietämys- ja toimintamalli ja kansalaisrynnistys päätyvät haluttaessa omin toimin lukuisiin rinnakkaisiin ja eri käyttöihin netin mikrokosmoksiin.

Digitalisoituminen on merkittävä tuottavuuskasvun lähde.

Digitaalinen muutos tapahtuu nyt nopeasti. Teknologia luo edellytyksiä uusille toimintatavoille ja uudet toimintatavat tarvitsevat uusia kehittyviä teknologisia ratkaisuja, kuten robotisaatiota, älykkäitä toistamisratkaisuja ja logistiikkaa.

Digitaalitekniikalla voimme tulostaa myös tavaroita, ohjauttaa autoja ja nelikoptereita.

Kolmiulotteinen tulostaminen tuo osan teollisesta tuotannosta takaisin verstaasiin lähelle kuluttajaa, ja kuluttaja tuottaa itsekin osan tarvitsemistaan tavaroista kotonaan omalla 3D-tulostimellaan.

Tietenkin digitaalitalouteen liittyy valtavasti yli-innostusta, silkkaa hypeä, ja hehkutuksessa on vaikea erotella, mikä on realistista ja mikä ei.

Vanhoille toimijoille tämä on vaativa paikka, jossa ymmärrys ei aina ole mukana, mutta vallalla on muutostavastarinta.

Yritykset, jotka eivät pysy kehityksen mukana, eivät menesty. Myös yhteiskuntarakenteita joudutaan muuttamaan, kun fyysisistä kohtaamisista ja tuotteista tulee digitaalisia palveluja ja logistiikka ja energiantuotanto mullistuvat.

Jakamisen idea syrjäyttää omistamisen taakan?

Maailman ihmisten suuri sauma on tässä mahdollisuuksien jakaminen kaikkialle. Tietotekniikka, tietoverkot ja uudet tuotantotavat tekevät sen mahdolliseksi.

Se merkitsee uutta ajattelua, jossa myös ”kehitysapua” pitää miettiä vertaiskehityksen ja digitaalisten yhteistyömahdollisuuksien kautta. Mamutyöllistämisen parhaan toteutuneen seurauksen vuoksi maailman diasporat eli mamuyhteisöt lähettävät kotimaahan rahaa enemmän kuin koko maailman ”virallinen kehitysapu” on.

Periaatteessa uusi lähitalous ja mikrotuotantomallit voisivat vähentää ratkaisevasti sitä, että kenelläkään ei olisi tarvetta lähteä metropoleihin. Kun näin käy, suomalaisten pitää ajatella, mikä on silloin markkinapaikka ja mihin todellisuuteen ja taitoihin maahanmuuttajia pitää valmentaa keskinäisen hyödyn näkökulmasta.

Emme tarvitse mamuja vain halpatyövoimaksi tai ikääntyvän kansan virkistämiseen, vaan myös ihan rakennusapuun ja yrittäjiksi sekä heidän kykyjään vastaaviin hommiin, mutta myös asiansa tunteviksi vientikumppaneiksi ja asiantuntijoiksi.

Sieltä ei ehkä synny uusi Nokia, mutta jos nyt Finlayson tai Fazer.

Älykäs teknologia haastaa meidät.

Maaillalla tapahtuu jatkuva teknologian vallankumous, jonka kärjestä olemme pudonneet mutasarjaan. Yhä edelleen näyttää siltä, että me teemme tietoyhteiskuntaa teollisen yhteiskunnan keinoin ja menetelmin. Osasimme vempainten teon mutta emme sisältöä.

Suomen pitää omaksua uutta eikä vain tehostaa toimintamallejaan leikaten ja saneeraten.

Suomalainen päätöksenteko perustuu julkishallinnossa skenaarioihin: arvioituun tulevaisuuteen ja yhteisymmärrykseen, konsensukseen nojaavaan malliin.

Se ei enää riitä, tarvitaan myös riskipitoisia irtiottoja ja rohkeutta hypätä keulille uuden omaksumisessa ja toteuttamisessa.

Tämä on paljon enemmän ja muuta kuin julkishallinnon markkinaistaminen ja alasajo.

Politiikka ja neljäksi vuodeksi tehdyt hallitusohjelmat on tehty ennakoitavan huomisen varaan kehyksiin vuosiksi kiinni nauhattuina. Taloudessa on haettu keskitettyjä metropolisijainteja, palkkaratkaisuja, suuresta keskityksestä seuraavia mittakaava-etuja ja teollisen ajan mallin ”kilpailukykyä”.

Valtiovaraministeriön asiantuntijoiden nauttima luottamus on ylivertaista ja sanelevaa. Joka kerta uusi porukka, Suomen Gosplan, alkaa muokata seuraavaa hallitusohjelmaa ja nelivuotis-suunnitelmaa.

Teknologinen, lähi- ja vertaistalouteen ja uuden jakamisen malleihin perustuva taloudellinen ja työn automaatiosta seuraava murros on muuttamassa toimintaympäristöä nopeasti kiihtyvällä vauhdilla. Rakenteet, toimintamallit ja instituutiot muuttuvat ja katoavat nyt nopeasti.

Uusi lähitekeminen on jo tullut. Sosiaalisen median ja kommunikaatioverkkojen kautta tapamme toimia ovat muuttuneet. Suurissa kaupungeissa ihmiset toimivat itse, valitsevat hyvät asiat, joita haluavat kierrättää toisille. Myös vastademokratialle on syntynyt uusia tapoja ja mahdollisuuksia toimia. Vanhat yhteistoi-minnan mallit, kuten osuuskunnat, talkoot, ovat tulleet lähitekemiseen takaisin – tekniikka on auttanut tässä.

Pointtini on, että nyt pitää olla huolissaan myös myönteisen muutosmahdollisuuden menettämisestä.

Radikaalit teknologian muutokset ja uudenlaiset talouden toimintamallit vaikuttavat siihen, miten kuntien yhteiskuntaelämää eletään ja yhteisöjä muodostetaan. Ne tulevat, vastaanottoa ei voi peruuttaa.

Uuteen kaupunkisuunnitteluun vaikuttaa kaksi erillistä mutta toinen toiseen parhaimmillaan liittyvää kehitystä:

1. maapalloinen globaali kehitys
2. tämä paikallinen glokaali muutos.

Paikallisen kehityksen ehtojen muutos ja sen ilmeneminen lähitekemisessä, yhteiskehittämisessä, kaupunkirakenteessa ja paikallistaloudessa ovat uuden yhdyskuntasuunnittelun ydinasioita.

Tampereen yliopiston johtamiskoulutuksen laitoksen dosentti Ari-Veikko Anttiroiko on sanonut, että tämän yhtälön toisena puolena ovat organisoidut paikallistason vastaukset globaalisatiokehitykseen aina metropolivallankumouksesta ja kaupunkisuunnittelusta kaupunkien strategiseen asemoimiseen.

Paikkansa löytääkseen paikallisen suuren tai pienen yksikön tulee hahmottaa yhteytensä omaan symboliseen ulottuvuuteen eli kaupunkibrändäykseen eli niihin mielikuviin, joita haluamme kotikaupunkimme luovan itsestään.

Tämä on siis yhtä lailla ja yhtä aikaa yhteiskuntasuunnittelua ja etiikkaa. Ongelmana ei ole ymmärtää, mitä kone voi tehdä, vaan ongelmana on kykymme määrittää, mitä niiden tulisi tehdä ja kuinka osaamme niitä hyödyntää ja kuinka antaa kehitykselle, radikaaleille teknologioille ja keinoöllylle tehtäviä, tavoitteita ja päämääriä.

Me emme mahda teknologian muutoksille mitään, mutta muutoksen seurauksiin me voimme ja meidän pitää vaikuttaa.

Emme voi olla maailman murroksessa tahdoton vastaanottaja, vaan meidän pitää päättää itse, miten me ”uhan” hyödynnämme mahdollisuudeksi.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että Suomessa ei ole tapahtunut koskaan sellaista lähitekemisen ja kotiympäristön muutosta, mikä on jo alkanut. Se vaikuttaa meihin kaikkiin kaupungeissa ja kylillä, kaduilla ja metsäpoluilla, työssä ja omana aikana.

Muutos tuo myös paljon hyvää tullessaan. Se on jo päällä, mutta palauttaa meitä myös vanhoihin tapoihin yhteiselämässä – suuruuden rinnalle syntyä pientä.

Paikallisuus – lähiympäristömme, kotikunta ja lähiyhteisömme ja niiden toimintaluonne ja toimintamahdollisuudet – eli tutut kotinurkat ovat erilaisten suurten muutosten ja mahdollisuuksien tilassa.

Nyt pitäisi vahvistaa hyvien asioiden kierteitä eli osata nähdä kaksi rinnakkaista kehitystä, paikallinen ja maapalloinen ei vastakkaisina vaan rinnakkaisina ja toisiaan parantavina kehityksinä.

Maailmassa on menossa maapalloinen yhdentymiskehitys, tämä globalisaatio, joka tarkoittaa asioiden skaalautumista isoksi megapolikaupungeiksi kymmenien miljoonien asukkaiden kokoluokkaan ja taloudellisen toiminnan keskittymistä yhä harvempien suuryritysten haltuun.

Toisaalta digitalisaation, automaation ja erilaisten tekoälyratkaisujen kautta aletaan puhua uudesta paikallisesta uusin tavoin ja konstein.

Suomessa on lisäksi tapahtumassa kuntien ja maakuntien aseman korjausliike, joka vaikuttaa ihmisten osallisuusasemaan merkittävästi.

Näin samaan kuvaan tulisivat sekä globalisaation haasteet että uusi paikallinen kehitys, joka on luonteeltaan sosiaalista, taloudellista ja kulttuurista mutta myös yhteisöä ja työtä kehittävää.

Puheeseen uudesta kaupungista ovat tulleet uuden hyvinvoinnin kuvaajat. Ari-Veikko Anttiroiko on tutkinut Wellness Cityn eli ”hyvinvoivan kaupungin” ideaa.

Aalto-yliopistossa ja Espoossa puhutaan kaupungista palveluna, city as a service, ja on etsitty smart cityn eli älykaupungin tai kunnan malleja, jotka mullistavat kaupunkisuunnittelun.

On syytä antaa heräämiskehotus: Pelkona on, että paikallistason hallinnonuudistus uhkaa jättää alleen radikaalien teknisten muutosten yhteydessä suurimman mahdollisuuden eli uuden hyödyn ja toimintatapojen muutoksesta syntyvän ajattelutavan ja sisällön. Jos näin käy, siitä seuraa samanlainen epäonnistuminen paikallisesti kuin koko tietoyhteiskunnan rakentamisessa 2000-luvulla.

Yhteinen vai yksityinen?

Talouden globalisoituminen ja uudet informaatioteknologiat ovat mahdollistaneet pienenevät ja erikoistuvat tuotantoprosessit. Ne toteutuvat rinnan massatuotannon kanssa, ja syntyy toinen globaali tuotantolinja.

Lähituotanto perustuu älytekniikkaan, robotisaatioon, lähitalouksiin ja niiden keskinäisten verkostojen toivottavasti syntyvään verkostoitumiseen. Talouden keskinäisriippuvuus saakin uusia muotoja ja monimutkaistuu, mutta myös ja palkitsee uudella tavalla vertaismaailman jakamistaloudessa.

Tätä päivää ja tulevaisuutta hallitaan mallein, jotka on kehitetty teollisen yhteiskunnan vakaampiin ja yksinkertaisempiin oloihin. Perinteiset hierarkkiset, pitkälle eriytyneet ja tiukasti tulosohjautut organisaatiot eivät pysty vastamaan uuden toimintaympäristön asettamiin haasteisiin.

Tässä maassa on syytä synnyttää uusia kilpailevia näkemyksiä ja rohkeaa vuorovaikutusta pysyäksemme kyydissä maailman menossa. Vanhat totuudet taloudessa ja suunnassa pitää haastaa – ja haastettujen tulee oppia käyttämään korviaan.

Tarvitaan rohkeutta ja kokeilua, vallan todellista hajauttamista lähelle ihmisiä sekä vähemmän siiloja ja hierarkiaa.

Tämän kaiken keskellä kasvaa myös kansalaisyhteiskunnan merkitys yhteiskehittämisen, uusien ideoiden, ratkaisujen ja vastademokratian kehittäjänä. Kansalaiset tarvitaan mukaan päätöksentekoon, palveluiden suunnitteluun ja yhteiskehittämiseen käyttäjäasiantuntijoina. Lähitekemisen uusi formaatti improvisoiva sosiaalisuus eli somen kautta jo laajasti tapahtuva tapausheimoutuminen ja siitä syntyvä omatoimisuus olisi keino lisätä lähidemokratiaa uusissa kunnissa.

Muutos paikallisessa lähiyhteisössä ei ole ratkaistavissa todellisuudessa ilman, että ymmärretään ihmisten ”institutionaalinen, virallinen osallistaminen” ja toinen tekemis- ja tapahtumamaailma. Tämän ”itseimprovisoidun sosiaalisuuden” perusteellista eroa ja sen silloittamisen eli näiden kohtaamisen ja jälkimmäisen itsenäisyyden eli vapaan ja autonomisen lähitekemisen merkitystä ei voi liikaa korostaa.

Privatisoinnin ideologian sijaan pitäisi vahvistaa lähitekemisen ja lähiosallisuuden kansalaistoimintamallia, jossa julkinen sektori tukee lähiyhteisöjen innovoimia kokeiluja jatkokehitykseen ja uusien ratkaisujen mahdollisimman laajaa hyödyntämistä. Kaupunki- ja lähikulttuurin parhaimmat oivallukset ovat viime vuosina syntyneet ihmisten ideoista ja somen yhteisöllisestä voimasta. Some on tapahtumisen mahdollistaja, mutta onko sillä mahdollisuutta kokonaan uuteen kansalaistoiminnan malliin?

Hienoa on, että myös pääkaupunki on ymmärtänyt suunnan ja madaltanut byrokratian esteitä.

Kansalaisuuden muutos, vastademokratia ja glokalisaatio

Vaikka maailmalla oli jo menossa järjestyttävä muutos, meillä puuhastellaan vielä kestävyysvajeemme kanssa.

Ihmistekeminen on jo siirtynyt paljolti koneiden vastuulle, ja nyt ihmisälykin alkaa saada teknologiasta kilpailijan ja jopa korvaajan. Se muuttaa työelämän ja elinkeinot.

Keskiluokan valkokaulusväen elämä joutuu nyt maatalousväen ja teollisuusväen jälkeen koetukselle, kun kolmannes keskiluokan työpaikoista häviää nykymuodossaan automaation ja tekoälyn vuoksi. Vaikutus ulottuu koko elämäntapaamme. Joudumme joko vastustamaan tätä muutosta tai mieluummin ottamaan sen edut käyttöömme.

Globaalissa uuden maailman ideologisessa talousjärjestyksessä puhutaan paljon vapauden ja yksityisyyden puolesta. Ihmiset itsekään eivät lännessä halua enää sitoutua vanhoihin aatteisiin. He haluavat elää omaa yksilöllistä elämäänsä, olla nimenomaan ”vapaita”.

Seuraus on, että he eivät ole vain yksityistyneet, he ovat myös yksinäistyneet.

Uuden talousopin ideologiassa ihmiset halutaan yhtenäistää ja saada markkinoiden kontrolliin. Se tapahtuu uhkakuvien kautta keskitetyn viestinnän ja viihteen keinoin, ja pyrkimyksenä on saada kaikki saman mielipiteen muodostuksen piiriin. Voidaksemme välttää omassa leirissämme pahimman pitää osata katsoa myös peiliin.

Pierre Rosanvallon on ranskalainen demokratiatutkija, joka on 1970-luvulta alkaen tutkinut ranskalaista yhteiskuntaa. Rosanvallon on kehittänyt kansalaislähtöistä poliittista toimijuutta, jota hän nimittää vastademokratiaksi. Se ei ole demokratian vastaista toimintaa, kuten nimestä voisi päätellä, vaan kansalaisten oikeus valvoa, tuomita ja torjua poliittisten päättäjien toimintaa.

Nykyään kansalaisia moititaan epäluottamuksesta johtajia ja poliittisia instituutioita kohtaan ja siitä, että kansalaiset ovat passivoituneet individualismin lisääntyttyä. Kyse ei Rosanvallonin mukaan kuitenkaan ole ”politiikan rappiosta” vaan siitä, että kansalaisten tapa osallistua politiikkaan on muuttunut.

Vastademokratia on yksi politiikan muoto, se kuuluu samaan kokonaisuuteen kuin viralliset demokraattiset instituutiot.

Rosanvallon moittii, että nykyisin keskitytään vain äänestysdemokratian parantamiseen ja suoran demokratian muotojen kehittämiseen, jotta kansalaiset osallistuisivat poliittisiin instituutioihin. Vastademokratia on hänen mukaansa demokratian toinen tukipilari, jonka tunnustamisella voidaan syventää demokratiaa entisestään ja löytää realistinen ulospääsy edustuksellisen demokratian ongelmiin.

Rosanvallon korostaa epäilyn perinnettä, jossa kansalaiset tarkkailevat edustajiensa tekemisiä. Hän pitää epäluuloa osana vallan oikeutusta, jonka turvin päättäjät toimivat edustuksellisissa demokratioissa.

Edustuksellisen vaalidemokratian rinnalla kansalaisilla on siis käytössään ”vastademokratia” – erilaisia valvonnan, toiminnan estämisen sekä arvioinnin muotoja ja välineitä, joiden tarkoitus on ”kompensoida heikentynyttä luottamusta organisoidulla epäluottamuksella”.

Vastademokratian muodot näkyvät käytännössä vaaleissa siten, että niissä harjoitetaan enemmän menneen arvostelua kuin tulevaisuuden pohdintaa. Vaikka äänestäminen on vähentynyt,

osallisuus ja asioihin puuttumisen muodot ovat voimistuneet. Vaalit ovat myös poliittista osallistumista.

Rosanvallon pitää passiivista kansalaista myyttinä. Hän muistuttaa, että äänestämättä jättäminen ja hiljaisuus ovat myös poliittisia tekoja. Samaan aikaan poliittisiin instituutioihin kohdistuu voimakkaita odotuksia ja vaatimuksia, ja niitä esitettäessä viedään legitimitettä pois valtainstituutioilta.

Epäluulo demokratiaa kohtaan on kytköksissä rakenteisiin kohdistuvaan epäluuloon, ja nämä kaksi vahvistavat toisiaan. Rosanvallonin mukaan tämän epäluulon takia demokratiaan ollaan pettyneitä. Ongelma on demokratian muodossa, ei politiikan itsestään heikkenevä muoto. Vallasta on tehty objekti, ja sen halutaan nykyisin olevan mahdollisimman avoin, jotta sen valvonta olisi onnistunutta.

Vastademokratian ikävä äärimuoto on populismi. Rosanvallon pitää populismia vastademokratian tautina, vaivana, josta tulee pyrkiä eroon.

Keskitämme kun lokaalitalous tulee

Michael E. Porter on kuvannut Suomen kilpailukyky-paradoksin olevan siinä, että Suomi sijoittuu aina kilpailukykyä mittaavissa arvioissa kärkisijoille, mutta jää toteutuneen ”kilpailutuloksen” tasolla huomattavasti alemmaksi.

Aikamme suurin möhläys on ollut menettää aluksi hyvät asemat tietoyhteiskunnan ja älykkään tuotannon kehittäjinä. Se johtui siitä, että yritimme uutta vanhoilla menetelmillä. Tietoyhteiskuntaan mentiin teollisen yhteiskunnan meiningillä, koska silloin ei tarvinnut oppia uutta.

Oli mukavampaa jättää uusi seuraavan sukupolven huoleksi. Seuraus oli huono bisnes ja syy ennen kaikkea onneton ja osamaton poliittinen johtaminen.

Olemme eläneet yli 20 vuotta tietoyhteiskunnan, tiedonsiirron ja verkostoitumisen valtavaa alkuräjähdyttä, jonka ensimmäiset seuraukset ovat jo nähtävissä mutta jonka jatkokehitys murtaa kulttuurejamme ja toimintatapojamme yhä enemmän. Pian koittaa hetki, jossa teollisen yhteiskunnan käsitemaailma ja toimintakulttuuri vihdoin vaihtuvat uuteen – mutta näköjään vasta digi-ajan uuden sukupolven myötä.

Suomelle hyppy seuraavaan vaiheeseen olisi elintärkeää, koska emme ole kyenneet modernisaation ja digitaalisen vallankumouksen keskellä muuttamaan riittävästi bulkkituotantoisen elinkeinorakenteemme peruslinjaa innovaatio- ja älytuotesuuntaan sisällöllisesti. Olemme edelleen maa, jossa parhaiten osataan vain hevosia suurempien tuotteiden teko, ja samalla siis maailman kehittyneimmän teknologian maa, joka tuottaa kehityksensä tavoin pääosin vain vähän jalostettuja tuotteita.

Englannin kielen ilmaisu *information society* on käännetty meillä ”tietoyhteiskunnaksi”, ja teknisestä asiasta tuli näin siviilisyksellinen asia. Sana on jo vanhentunut, mutta käytän sitä.

Suomen tietoyhteiskuntakehitys muuttui itse tiedon (*information*) siirtämisestä edellytysten luomiseen, mutta laiminlöi sisällön (*content*) ja tietämyksen (*knowledge*) kehittämisen omista lähtökohdistaan. Olimme hyviä insinööritieteissä mutta huonoja humanistisissa.

Suomi tavallaan otti tietokoneesta käyttöön koneen, verkon tietoverkoista, mutta laiminlöi itse pääasian: tiedon ja tekemisen yhdessä sekä määrätietoisen verkostoitumisen. Ei tullut tietoyhteiskuntaa, tuli vain jakelu ja vain kehittyneen informaation siirron ja käsittelyn yhteiskunta. Olisiko kehitysvaiheemme siis sanottava vain tietokONEyhteiskunnaksi?

Kehittynyt siirtoteknologia ei yksin vielä riitä takaamaan tietoyhteiskuntaa. Tietoyhteiskunta eli digitalisaatio merkitsee korkeatasoisten tietosisältöjen tuottamista ja vaihdantaa. Jäimme taas alusmaaksi, nyt tietämyksessäkin, vaikka kuinka olimme Pisa-voittajakansana varmoja poikkeuksellisesta kyvyttämme synnyttää innovaatioita. Lisäksi epäonnistuimme projektipuuhailussamme tyytymällä vain itse projektinpyörittämiseen laiminlyöden niiden tuotoksen hyödyntämisen ja tuotteistamisen.

Tiedon, tietämyksen ja osaamisen merkitys on myös talouselämässä keskeinen, ja yritysten menestys riippuu yhä enemmän henkilöstön osaamisesta. Ei siis ihme, että käsitteen tietoyhteiskunta rinnalle pian muodostui muitakin käsitteitä, kuten tietämisyhteiskunta, vuorovaikutusyhteiskunta, oma sosiaalistumisen muutosta kuvaava kohtaamisyhteiskunta, verkostoyhteiskunta sekä osaamisyhteiskunta.

Työ ja työtavat verkostokulttuureissa edellyttävät perinpohjaisia asenne-, moraal- ja työtapamuutoksia. Kun aiemmin verkostot on ymmärretty vain alueellisiksi tai pienyritysten toimintamalleiksi, toi globalisaatio myös mukaan jättiyritysten keskinäiset ja sisäiset verkostot, joiden avulla toimintaa tehostettiin ja siirryttiin pois teollisen yhteiskunnan varastotaloudesta ”on demand” -tuotantoon.

Kuten kirjassani Kohtaamisyhteiskunta (1995) ennustin, logistiikka ja alihankintajärjestelmät ovat käyneet läpi täydellisen vallankumouksen ja syntyi kokonaan uusi tuotannon mallitus, jossa joustavuus korvasi hierarkian, hajautus keskityksen, organisaatioiden kaiken tekemisen itse korvasi ydinosaamisverkostojen hyötykäyttö.

Toisaalta kaikki ei ole mennyt vain hyvään suuntaan. Halvempien tuotantokustannusten haku on johtanut luonnon kannalta negatiivisiin ilmiöihin, ja vaikkapa kalaa rahdataan Euroopasta Aasiaan käsiteltäväksi ja tuodaan sieltä taas takaisin.

Maailmasta on tullut muovipakkausten kauppatori, jonne suuret kansainväliset yritykset tuottavat valmisruokaa ja tavaraa mitoittaen ja hinnoitellen ne kunkin markkina-alueen ostokyvyn mukaan. Saman kuluttajatuotteen pakkauskoon ja hinnan määrittelee markkinan ostovoima. Jos kilpailua ei ole kuten meillä elintarvikekaupassa, kuluttaja maksaa samasta tuotteesta enemmän kuin muualla.

Silti kaikkialla maailmassa jokaisen maan omasta mielestä omilla lehmillä paras maito, maukkain liha ja parhaat olot. Kotimaisuus myy ja on turvallista, vaikka usein se on muualta tuotua ja usein jopa huonompaa.

Verkostotaloudessa muutokset ovat nopeita, jättiläiset kaatuvat siinä kuin pienetkin.

Matkpuhelin alan ensimmäiset kärkinimet Motorola ja Ericsson pyyhkiytyivät markkinoilta lähes tyystin, ja sama kohtasi Nokian muutamassa vuodessa 15 vuoden loiston jälkeen. IBM:n monopolin murtuminen jo 1980-luvulla oli samaa kehitystä, joka pakotti suuryhtiön taas kerran luomaan nahkansa uudelleen.

Suljetut, kaikki yhdestä paikkaa -tuotannot ovat väistyneet, ja tilalle ovat tulleet alihankintaketjujen verkostomainen käyttö ja hallintataidot. Tehtaat eivät ole enää valmistavia tuotantolaitoksia

vaan kokoonpanohalleja. Rakennustyömaa ei enää ole rakentamistyötä vaan suurta palapelileikkiä alihankintaverkostojen kautta.

Maailma ja bisnes, yhteiskunnat ovat monimutkaistuneet, ja niiden johtaminen, hallinta ja ymmärtäminen on muuttunut hankalammaksi.

Tiedon määrä lisääntyy hirmuisella vauhdilla, mutta tietämys pätiketty ja putkistuu erikoisosaamiseksi tai vain talouden ja hankinnan sääntöjen osaamiseksi, jossa erehdyksen riski kasvaa koko ajan.

Pitää siis nähdä, että ”tietoyhteiskunnan” osalta tiedon siirron infrastruktuuri on vain väline, päämäärä on tietämyksestä syntyvä osaaminen. Ne vaikuttavat toisiinsa, mutta niitä ei pidä samaistaa. Yhteiskunnan teknologinen infrastruktuuri on muuttunut enemmän kuin rautateiden ja sähköverkon synnyttyä.

Toki välimatkat tappanut informaation siirron, käsittelyn ja tallentamisen menetelmien vallankumous on mahdollistanut informaatioteknologian käytön kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla kaikkialla maailmassa. Matkapuhelinlaitteiden ja mobiilijakelun kehitys on tuonut kommunikaation maailman köyhimpienkin ulottuville tavalla, josta parikymmentä vuotta sitten voitiin vain uneksia.

Silti informaatioteknologia ei ole itsessään maailmaa muuttava mullistus, vaan vain mahdollistaja kulttuurissa, taloudessa, työssä, ajattelussa ja käyttäytymisessä tapahtuville muutoksille. Tästä olemme nähneet kahdenkymmenen vuoden aikana vasta alun. Kun pienteollinen tuotanto tulee esimerkiksi 3D-tulostinten ja robotiikan kautta laajaan käyttöön lähityöhön, muuttuu taas moni asia.

Taloudessa on hitaasti siirrytty kohti verkostotaloutta. Kuvasin tapahtuvaa kehitystä jo 1995 siten, että aika ja paikka voidaan periaatteessa sivuuttaa rajoituksena.

”Uudessa taloudessa ihmiset, pienet ja suuret organisaatiot kytkeytyvät toisiinsa ja käyttävät työmenetelmänään tehtävään määriteltyä ja aikarajattua projektityömallia. Verkostotalouden perusidea on ydinosaamisten hyödyntäminen, että kukin perustaa toimintansa siihen missä on paras – ydinosaamiseensa. Organisaation sisä- ja ulkopuolisten raja hämärtyy, kun ydinosaamisen hankinta määrittää prosessia, ei hierarkkinen tapa toimia.”

”Suorituksen jälkeen yhteenliittymä voi purkautua tai järjestyä uudella tapaa uutta projektia varten. Verkostot korvaavat jäykät hierarkkiset organisaatiot. Verkosto on kuin kalaverkko, joka solmukohtain kautta liittää yhteen uusia ja uusia osia. Verkko elää ja muuttuu verkon osista aina tilanteen mukaan. Verkostotaloudessa sosiaalista pääomaa on oman verkon solmujen määrä.”

Toimintamalli on toteutunut ei vain taloudessa vaan myös ihmisten tavassa toimia keskenään opiskelussa, tapahtumajärjestelyissä ja omissa kansalaisten ”sosiaalisissa konserneissa” ja sosiaalisessa mediassa, kuten Facebookissa, YouTubessa, WhatsAppissa tai Snapchatissa. Sittemmin on kuitenkin ollut selvästi nähtävissä, että muutos teollisen yhteiskunnan 200-vuotisesta vaikutuksesta ei tapahdu helposti. Rakenteemme ja tapamme toimia seuraa edelleen enemmän teollisen yhteiskunnan tapoja kuin informaatioyhteiskunnan tai kohtaamisyhteiskunnan ideaa.

Tässä on myös sukupolvikokemuksesta johtuva jakaja.

Verkostoyhteiskunnan paradoksi ja kahtiajakoisuus perustuvat yksilöiden ja ryhmien differentaatioon lokaalin ja globaalin, paikallisen ja maapalloisen, välillä. Globalisaation yksilöllisen kokemuskyvyn ylittävien voimien puristuksessa jää uusi yhteisöllisyys, lokaalisuus ja sosiaalinen virtuaaliyhteys eri muodoissaan, ihmisten viimeiseksi pakopaikaksi globaalissa maailmassa, jossa keskittävän suuruuden ekonomia syö vanhat identiteetin lähteet.

Politiikka Suomessakin muuttaa kunta- ja sote-uudistuksineen vanhoja kuulumisen ja yhteisöllisyyden juuria, identiteettien paikkalähteitä. Pojasta ja tytöstä kylässä tulee nyt vain hallintorakenteiden osia. Yhteisön jäsen muuttuu vain maanosaisen talouskonsernin hallinnan osaseksi.

Kuulummeko enää yhteisöön?

Maailman taloudessa pääsi 1980-luvulle vallalle oppi uusliberalismista, teoria mahdollisimman suuresta vapaudesta markkinoilla ja mahdollisimman pienestä julkisen ohjauksen ja toiminnan määrästä. Yhtenä osana tuohon oppiin kuuluu ajatus mittakaavaeduista eli oppi suuruuden ekonomiasta.

Yhteiskuntien kehitykseen alkoi vaikuttaa kaksi väistämättömältä vaikuttavaa kehityslinjaa: kaupunkikeskeinen keskittyminen ja maapalloistuminen eli globalisaatio. Talouden tehokkuuden nimissä tapahtuva keskittyminen kaupunkeihin johtaa alueellisiin kärjistyksiin ja yhteiskuntien jakaantumiseen huono- ja hyväosaisiin myös elämänpiirin osalta kuten muussakin uusliberalistisessa taloudessa.

1990-luvulla yleinen taloustiede aluetaloustieteen ohella innostui myös näistä sijaintikysymyksistä, ja ne levisivät kansainvälisen talouden teoretisointiin. On tärkeää tajuta, että tämä ideologinen muutos tapahtui kuitenkin vanhan teollisen yhteiskuntakehityksen oloissa, jolloin ei vielä nähty tietoyhteiskuntakehityksen ja nyt alkaneen digitaalisen logistiikkavallankumouksen sekä tuotannon digitalisaation mahdollisuuksia.

Niiden seurauksenahan tietotekniikka on poistanut ajan ja paikan haitat ja muuttaa suurtuotantojen ja nykyisen jakelumallin järkevyyden perustaa.

Kun pyrkimys on keskittää etuja, yhteiskuntia ja tuotantoja ohjataan ideologisista syistä halutuille rakennusyhtiöille, pankeille ja kansainvälisille suuryhtiöille ja ne omistaville rahalaitoksille, suurvalloille ja lopulta tietenkin rikkaalle eliitille.

Suomessa keskittymisoppia eli kasvukeskus- ja metropolipoliittikkaa alettiin toteuttaa jo 1990-luvulla. Sen seurauksena maaseutu on autioitunut kovaa vauhtia ja maan resurssit keskitetään mittakaavaetujen vuoksi pääkaupunkiseudulle ja muutamaan kaupunkikeskukseen.

Autioitumisen ja uusasutuksen erotukseksi jäävä asutun alueen nettomuutos on ollut 1970-luvulta asti jokaisella vuosikymmenellä negatiivinen, ja Suomen asuttu alue on kutistunut. Kunta-kohtaisesti ainoastaan Oulu, Vaasa, Turku, Jyväskylä ja Kuopio ympäryskuntineen, Tampereen eteläiset kunnat, Helsingin ympäryskunnat sekä muutama muu yksittäinen kunta ovat kasvattaneet tasaisesti asutun alueen pinta-alaansa vuosina 1980–2007.

Pääkaupunkiseudulla asuu yli neljännes maan väestöstä, mutta valtion ja kuntien kanssa tehdyn maankäyttö-, asumis- ja liikennesopimuksen mukaan puolet koko maan asuntotuotannosta suunnataan sinne.

Suomi ei osaa tehdä sisältöjä informaation ajassa. Se on suurempi ongelma kuin uusavuttomuutemme omaksua uusia teknologioita. Nyt lähdetään takamatkalta kohti uutta. Tätä asiaa ei voi ulkoistaa valtiolle ja kunnille.

Uuden omaksumista yrityksissä, hallinnossa, järjestöissä ja omien taitojemme lisäämisessä ei voi siirtää eteenpäin, koska mukavuuslippulaiva on jo uppoamassa. Pelastusveneeksi kelpaa vain kyky toimia uudella tavalla rajusti muuttuvassa ympäristössä: tuottavammin, ekologisemmin ja älykkäämmin. Poliittikan linjaamisessa kyse ei ole vain talouden saneeraamisesta, koska se säästäisi ainoana toimintamallina meidät köyhäintaloon.

Maailmankriisiä korjaavan ekologisen ajatteluni ja yhteisöjäsenyyden logiikka rakentuvat tasapainoisen lähitalouden, pienen mittakaavan hallinnon, paikallisyhteisöjen ja kansalaisaktiivisuuden korostamisen varaan.

Ruohonjuuritason demokratia on logiikan luonnollinen poliittinen malli. Toisaalta globalisaation aikana tarvitaan maapalloiseksi ulottuvaa poliittista yhteisöllisyyttä, tasapainotaloutta ja maapalloista politiikkaa, koska ongelmat ja uhkatekijät ylittävät kansallisvaltioiden rajat. Läheltä kauas, from local to global on kuitenkin osallistava haaste, jossa toiminta vaatii toimijoita, koska kukaan ei ole kattamassa pöytää.

Onko suuri muutos mahdollinen ajassa, jossa puolueet menettävät jäseniään ja vaaliosallistuminen laskee, ammattiyhdistysliike on ”luokkasopuistunut” ja vastavoimaiset instituutiot hohmehtuneet?

Kirjassaan Vastademokratia aiemmin esitelty Pierre Rosanvallon ampuu alas käsityksen poliittisen apatian leviämisestä. Hän korostaa, ettei kyse ole passiivisuudesta vaan epäpoliittisuudesta, siitä ettei yhteisen maailman järjestämiseen liittyvistä ongelmista ei ole olemassa kokonaisuymmärrystä. Maailma on monimutkaistunut, ja kokonaisnäkemystä on vaikea ellei peräti mahdoton muodostaa. Kansalaisesta tulee hänen mukaansa yhä vaativampi politiikan kuluttaja, joka kaikessa hiljaisuudessa lakkaa olemasta yhteisen maailman toinen tuottaja.

Demokratian uudessa ongelmallisessa vaiheessa kansalaiset eivät enää pyri saamaan valtaa päästäkseen käyttämään sitä. Heidän lausumattomana päämääränään on pikemminkin vallan hillitseminen ja heikentäminen. Ihanteena ei ole enää vallan haltuunotto vaan se, että vallasta tehdään objekti, jonka avoimuutta pidetään täydellisen valvonnan onnistumisen ehtona. Kansalaisten on yhä vaikeampi tyytyä vain äänestämään ja antamaan edustajilleen avoin valtakirja. He tahtovat, että heidän mielipiteensä ja etunsa otetaan huomioon konkreettisesti ja jatkuvasti.

Poliittisten vallanpitäjien näkökulmasta heidän oma legitimitteittensä vahvistaminen edellyttäisi silloin ”kaikenlaisen vuorovaikutuksen ja neuvonpidon järjestämistä” – täytyisi laskeutua lähemmäksi ruohonjuuritasoa. Teknologia mahdollistaa tämän kuinka pitkälle tahansa. Se edellyttäisi kuitenkin koko unionistisen ajatustavan kääntämistä kansalaisista sopeutettavina hallinnan kohteina osallisiksi osanottajiksi.

Suomessakin tutuksi tullut Kaliforniassa vaikuttava espanjalainen sosiologi Manuel Castells on tarkastellut verkostoyhteiskunnan

kehitystä. Castellsin ”informationalismissa” on kyse kapitalismin uudesta laadullisesta kehitysvaiheesta. Siinä markkinatalous organisoituu uudella tavalla, josta syntyy uusi tuotannon malli.

Alvin Toffler oli luonut myös kolmiportaisen maailmanhistoriallisen kehityskuvauksen. Maatalousyhteiskunta oli sen ensimmäinen ilmenemismuoto, jota seurasi teollinen yhteiskunta ja sitä tietoyhteiskunta.

Castells ei erottanut ”tietoyhteiskuntaa” omakseen vaan vain uudeksi teollisen kehityksen vaiheeksi. Castells sanoo, että uudessa taloudessa vallan ja vaurauden lähteet muuttuvat: entisten vallanpitäjien ote heikkenee ja uusien asema vahvistuu. Castellsin mukaan teknologia ei ole ollut ainoa muuttaja, vaan myös informaatio- ja globaalitalouden synty, verkostomallinen organisoituminen ja uusien kulttuurissosiaalisten liikkeiden esiinnousu ovat olleet merkittäviä muutosvoimia.

Näin on käynyt niin kaduilla kuin somessa.

Uudet yhteiskunnalliset liikkeet, patriarkalismin kriisi ja yleinen epäluottamus perinteisiä instituutioita kohtaan yhdessä politiikasta ”vieraantumisen” ja ”mediatodellisuuden” vangitsevuuden kanssa ovat suistaneet kansallisvaltiot jatkuvaan kamppailuun legitimitteettinsä puolesta.

Huomaamme nyt parikymmentä vuotta myöhemmin, että kyse ei kuitenkaan ole ollut kansallisvaltioiden häviämisestä, vaan niiden merkityksen ja vaikutuksen heikkenemisestä ylikansallisuuden mutta myös jakamistalouden ja globalisaation tieltä. Kehitystä on edistänyt myös toinen kehitystie, rinnakkainen globalisaatio.

Uuden maailmamme valtajärjestelmää kuvaa auktoriteetin ja vallan lähteiden monimuotoisuus, jossa kansallisvaltio on enää yksi vallan lähteistä. Paradoksi entiseen on, että mitä enemmän valtiot painottavat omaa yhteisöllisyyttään, sitä tehottomampia ne loogisesti ovat globaalin järjestelmän toimijoina.

Identiteettien ja median muutos

Maailmanlaajuisena mediailmiönä olemme nähneet tiedon pikaistumisen nopeusvaateen ylilyönnin perusteella, työmarkkinoiden jokavuotiset tupoteatterit ja poliittiset tiedotusteatteritilaisuudet ja kaikkien poliittisen tungun poliittiseen ”keskustaan” miellyttämään kaikkea.

Poliittinen sanasto on muutettu pääläellistamaan merkityksiä. Poliittikkatehtäiksi muuttuneet puolueet ovat oligarkian rautaisen lain uhreja, alkuperäiset tavoitteet ovat syrjäytyneet asiasta ja ideologiasta vaalikoneiston ylläpitoon.

Median sensaatioistuminen ja pätkäjournalismi ovat johtaneet jatkuvaan viikon kestävään kohuun, jossa nostetaan asiat kissankorkuisiksi huomioiksi, mutta jätetään uuden skuupin tullessa silleen ilman follow upia, seurantaa. Pätkä- ja pikajournalismin seurauksena asiat menettävät merkityksensä ja itse kohusta syntyy ”tietämysyhteiskunnassa” vain päivän joutavaa, mutta ah niin kiihdyttävää kohinaa.

Media ei ymmärrä, ettei se voi verkkojen ja tiedon maailmassa pärjätä näin. Aliarvioidessaan yleisöään se alkaa itse suorittaa ala-arvoisesti.

Tämä on ollut aina tuhon tie. Mediassa pätee vain yksi rautainen laadun laki, medialajit vaihtelevat, mutta laadun ei pitäisi antaa kärsiä, ettei uskottavuus mene. Sitä kun ei saa takaisin.

Digitaalisessa verkostoyhteiskunnassa myös perinteiset identiteetin ja merkityksen lähteet ovat muuttumassa. Perustavin sosiaalinen ristiriita rakentuu globalisaation prosessien ja sitä vastustavien yhteisöllisten identiteettien varaan.

Globalisaatio ja lokalisaatio ovat kuin jin ja jang: kaksi vastakkaista mutta toisiaan täydentävää perusvoimaa.

Kehitys on ”päällä”, mutta emme tunnista vielä sen laajuutta kuin sattumusten kautta.

Nuoret ovat jo toista maata. Nuorten heimoutuminen tapahtuu tänään jo tietoyhteiskunnan ja kommunikaation kokonaan uusiksi luomien arvojen mukaan. Postmodernissa maailmassa patkätyöläiset eivät enää kiinnity protestanttiseen työetiikkaan, eivät ole lojaaleja epälojaaleille työnantajille eivätkä enää usko olevansa yhtiöiden tärkein pääoma.

Työelämä ei houkuta tätä nuorta luokkaa puoleensa, ellei työyhteisöihin pystytä tuomaan uusia whatsapp-facebookmaisia kaveriyhteisöjen ominaisuuksia ja anneta omaa valtaa työhön. Jotkut yritykset ovat jo ymmärtäneet, että työpaikoilla tarvitaan uutta hyvää meininkiä, hauskaa ja hengen vapautta. Ihmisiä kohtaava, toisistaan välittävä ja osallistumaan rohkaiseva työyhteisö on tehokkuusajattelun ja isojen liksojen sijaan nuorten ihmisten unelma, jonne osaajat mielellään hakeutuvat.

Olemme kansakuntana infrastruktuurin osalta maailman digiteknologian omaksujaeliittä. Olemme kuuluja siitä, kuinka panostamme tutkimus- ja kehitystoimintaan. Tästä on kuitenkin tullut väärä mainekuvia.

Niinpä uutta menestystä ei synny merkittävästi bisnekseen, olemme huonoja tuotteistamaan ja myymään ideoitamme ja palvelujamme. Sellun myynnin ja teon osaamme edelleen.

Tästä uhkaa tulla vielä vakavampi asia. Edelläkävijäksi emme pääse katse peruutuspelissä ja jakamalla kehitysrahat omaan taskuun ilman johdon substanssiosaamista.

Sitran innovaatiojohtajanakin toiminut tohtori Antti Hautamäki on pohtinut, miten Suomessa pitäisi vastata informaatioyhteiskunnan innovaatiohaasteeseen.

Keskeinen haaste on kestävä kehitys. Jotta kasvu olisi kestävä, teollisen, inhimillisen ja sosiaalisen pääoman on lyötävä kättä luontopääoman kanssa. Kestävä innovointi edellyttää talouskasvua, mutta kasvu ei ole itseisarvo vaan väline ihmisten elämänlaadun parantamiseksi. Kehityksen on perustuttava eettisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestäville periaatteille.

Täysin erilaista puhetta kuin talouskasvun nimiin lausuva valta-ideologia, joka on politiikan ja elinkeinoelämän ainoa vaihtoehto, jota ammattiyhdistysliike peesaa.

Professori Antti Hautamäki on myös esittänyt tietoyhteiskuntaan kuuluvia paradokseja. Vaikka paradoksi tarkoittaa näennäistä ristiriitaa, se kuvaa myös todellisia jännitteitä.

Verkostoyhteiskunnan paradokseja on Hautamäen mukaan ajan paradoksi eli tietotekniikan pitäisi helpottaa työtä ja vähentää kiirettä, mutta se vetääkin ihmisen yhä tiukemmin ympäri-vuorokautiseen kiireiseen työelämään.

Toinen on paikan paradoksi eli tietotekniikka tekee mahdolliseksi kotona tehtävän lähityön, mutta tietotekniikkaa soveltavat yritykset ja työpaikat keskittyvät osaamiskeskuksiin, jotka ovat teollisen ajan jälkivaiheen luovuustehtaita.

Me suunnittelimme kuntauudistusta työssäkäyntialueiden mukaan, vaikka se on teollisen yhteiskunnan mallintamista – ajatus työstä määrättyssä paikassa määrättyyn aikaan.

Koko aikamme paradoksi on automatisaation ja pian robotisaation ja ihmisonnen ristiriita. Olemme irti fyysisen työn, paikassa työskentelyn, patriarkaalis-autoritaaristen johtamismallien ja protestanttisen työetiikan paineista ja olemme sen sijaan yhteisyyden mahdollisuuksien ja kohtaamisen kentässä vihreän tuotannon äärellä.

Silti valintamme on ollut kiire ja nalkkiutuminen kaikkialla toimivien kommunikaatiovälineiden uhreiksi. Olemme aina käytettävissä työhön ja sallimme hierarkian jatkumisen, mutta mielessä on kansallisen eristymisen kaipuu.

Voimme paremmin kuin koskaan, mutta olemme masentuneita ja onnettomia.

Keräämme koko elämän tavaroita, joita emme kukaan saa mukaamme hautaan. Emme kuulu enää edes luonnon kiertokulkuun, koska haluamme elää vain itsellemme emmekä lapsillemme.

Kuka sinä olet?

Missä me olemme?

Käsitys itsestä on aina ollut keskiössä ihmisen yrittäessä ymmärtää lyhyen olemassaolonsa syytä ja kaiken tarkoitusta: olemme aina kysyneet paikkaamme tässä kosmoksessa. Kysymys ”kuka minä olen” ja vastaus ”minä olen” on perusta elämän ymmärrykselle.

Me emme tiedä sitä, mutta maailman selkeä enemmistö ajattelee aivan eri lailla kuin me, kun heiltä kysytään, kuka minä olen. Me kysymme usein, mitä he ajattelevat meistä, mutta olisi hyvä uudistaa myös käsitys siitä, mitä me ajattelemme heistä.

Suomalaisetkin juuret on revitty irti, eikä kukaan ole enää kotoisin mistään. Emme keskity sattumalta asumaan keskuksiin. Se, missä ja miten asumme, on suurta liiketoimintaa, jossa suomalaisen yhteiskunnan pahimmat piirteet ja valtarakenteiden verkko tulevat esiin.

Suomalaisen yhteiskunnan vakavin epäkohta, korruptio ja valtion varain häikäilemätön puliveivaaminen omiin taskuihin liittyy asumiseen ja siihen liittyvään keinotteluun. Niistä on synnytetty ”aluerakentamisen” jälkeen uusi ainoa totuus, kokonainen etujen yhdyskuntaideologia ja keskittäminen eli ”metropoli-politiikka”, jonka sanotaan johtuvan ihmisten halusta muuttaa

Helsinkiin, Espooseen, Turkuun, Tampereelle ja Ouluun, missä on palvelut ja baarit.

Se on valtava harhautus, sillä keskituloinen perhe, joka asuu 90 neliön asunnossa Helsingissä, maksaa tästä palvelu- ja baariedusta 41 prosenttia tuloistaan asumiskuluina, tamperelainen 29 ja raumalainen 23 prosenttia. Suomalainen pääsee asumaan palvelujen luo, mutta ei voi käyttää niitä, kun rahat menevät asumiseen.

Lopputuloksena asumisen kustannukset ovat ylittäneet ihmisten maksu- ja sietokyvyn rajan. Valtava osa kansasta ei enää kykene kustantamaan asumistaan tuloillaan, ja tuista on tullut pysyvä osa asumisen rakennetta.

Kelan pääjohtaja Liisa Hyssälä sanoi vuonna 2016: ”Tilanne on sietämätön. Asumistukia maksetaan nyt jo yhteensä 1,9 miljardia euroa vuodessa.” Summa nousi 200 miljoonaa euroa vuodessa vuoden 2014 jälkeen.

Asumistukia saavien määrä on kivunnut yli 200 000:lla liki 860 000:een kymmenessä vuodessa. Tukisummat kasvavat myös keinottelun vuoksi. Yleishyödylliset vuokranantajat, joiden rakennuskanta on synnytetty valtion lainoilla, ovat ryhtyneet perimään kovia vuokria jopa yli yleisen markkinoiden hintatason tehdäkseen jättivoittoja omistajilleen. Julkinen tuki tai muu toisen tahon osallistuminen laskun maksamiseen siis nostaa vuokria.

Paikan paradoksi

Elämme kummallisten paradoksien aikaa. Tietotekniikan ja tietoverkkojen pitäisi poistaa ajan ja paikan esteet, koska suuri osa ihmisistä voisi teknisesti tehdä työtään kotona tai missä haluaa, mutta fyysisen kontaktin merkitys näyttää vain kasvavan. Tämä on kummallista, sillä robotiikka, 3D-toistaminen ja nerokkaat helppokäyttöiset kommunikaatiovälineet yhdistävät meidät yhteisverkossa.

Voimme kontaktoida älypuhelimessa kuvan, äänen ja tekstin kautta maailman kaikkien lukutaidottomien sekä työtoverien piirien, verkostojen, vertaisryhmien ja osuuskuntien kanssa. Silti me menemme töihin tiettyyn paikkaan tietyn ajaksi työmatkatesamme sopuleina monta tuntia viikossa.

Me rakennamme edelleen lisää peltomarketteja, vaikka netistä saa kaiken tilattua kotiin paremmalla sortimentilla ja ilman ravaamista. Lähityö kotona olisi ulottuvilla, ja voisimme asua maalla mukavammin, väljemmin ja halvemmalla. Vihreätkin ajavat meitä ei kaupunkeihin vaan metropoleihin.

Meidän pitää ryhtyä uudistamaan asioita – ei enää eilisen teollisuusyhteiskunnan malleista ja siellä saavutetuista eduista vaan huomisen vaatimuksista lähtien.

Se pitää tehdä yhdessä, ja se on Kolmannen Itsenäisyystaistelun suuri haaste.

Maapalloistuminen liittää meidät yhteen, mutta erkanemme toisistamme, vaikka Facebookissa on jo miljardi ihmistä. Yksinäisyys, sinkkuus ja pienet taloudet lisääntyvät – olemme yhteydessä toisiimme paremmin kuin koskaan mutta samalla yksin ja irti.

Kaiken pitäisi hajautua ja glocalisaation kukoistaa tietoteknisen vallankumouksen vuoksi.

Silti kuntauudistuksia kehitetään keskittämällä ja suurentamalla vailla puhetta lähidemokratiasta tai kotipaikkaidentiteetistä. Tyttöjä ja poikia otetaan pois kylästä, mutta lähteekö kylä heistä?

Tietoyhteiskunnan fyysinen toteutumismalli on ollut itsessään paradoksi. Maailman tietotaloudellinen, -sisällöllinen ja tekninen osaaminen on keskittynyt muutamaisiin New Yorkin kortteleihin, Kalifornian Piilaaksoon ja muualla Intian Bangladoren ja Länsi-Helsingin, Espoon, Tampereen ja Oulun kaltaisiin keskuksiin. Oulun tai Joensuun seutu menestyy näennäisesti muiden keskustien kanssa hyvin, mutta koko ympäröivä maakunta on raju menettäjä.

Esimerkit osaamiskeskittymistä antavat aiheen uumoilla, että uuden työn ihannemalli ei ole työpaikkatyö tai etätyö vaan niiden sekoitus – toki niissä ammateissa kuin se on mahdollista.

Glocalisaation idea on toimia paikallisesti, hyödyntää paikallisuutta ja osaamisryppäitä, mutta ajatella maapalloisesti eli hyödyntää kommunikaatioverkkoja ja tiedonlähteitä, kun palvelua tai tuotetta myydään.

Kaiken tämän keskellä työelämän uudistaminen tapahtuu Suomessa kuitenkin katsomalla peruutuspeiliin kuin eläisimme huomenna eilisen tilanteessa. Vanhan yhteiskunnan tuotannon ja työelämän mallit kahlitsevat näkemään kauas.

Uusi ajattelu työntekijän kunnioittamisesta ja työuran pidentämisestä työelämän laadun parantamisella, motivaation ja mielekkäämmän ja sitä kautta kevyemmän työajan kautta johtaisi pienempiin elinkuluihin ja liikkumisen ja saasteen vähenemiseen ja johtaisi työpaikkatyöpäivinä kohtaamisiin, jotka estävät yksinäisyyttä ja masennusta. Emme olisi kotona tai kahvilassa enää etätyössä tehtaalta tai konttorissa vaan lähityössä omassa elämässämme.

Työelämää käsitellään kuin se olisi elämässä kaikki, vaikka ihmisen itsensä näkökulmasta työelämä muodostaa vain 40–45 vuoden jakson ihmisen pian sadan vuoden taipaleesta. Asia selviää eläjälle kuitenkin vasta, kun työsuoritus on ohi. Paljon melua mutta vähän kiitosta.

Ihmisen osa paikallisessa

Entäpä ihminen itse kaiken muuttamisen keskellä? Voisi luulla, että luonnon osana ihminen kasvaa kotimaaperästään, ammentaa kulttuurisen voimansa siitä kasvuympäristöstä, jossa lapsuus ja nuoruus on eletty. Karjalaisen siirtoväen ikuinen kaipuu kotiin kertoo vielä toisen polven evakollekin, että kodin myötä on menetetty jotain pysyvää, vaikka uuteen onkin sopeuduttu. Kotiseudun muistojen suljettu lipas on jossain ihmisen sisällä suljettuna kipeänä kohtana, joka harvoin avataan kyynelten tulla. Tuolta olet tullut, ja siellä ovat esi-isien maa, tavat ja kulttuuri.

Missä sinä olet nyt, mistä tulleena, minkälaisena, miksi muuttuneena, mikä kiinnittää sinut uuteen kotipaikkaan? Suurkuntako? Sote-alue? Maakunta? Metropolihallinto?

Ihminen on biologinen olento, joka henkisesti ja tarttumataidoiltaan eroaa useimmista muista luontokappaleista. Hän luulee toimivansa järkiperaisesti, mutta todellisuudessa hänen viettinsä ja tunteensa ohjaavat häntä järkeä enemmän. Ihmisen toimintaan vaikuttavat hänen kulttuurinen ympäristönsä ja siitä opittu arvoperustainen valinta ja moraaliset mallit, kuten uskonto. Näistä lähtökohdista me arvioimme, hyväksymme, kammoksumme ja tuomitsemme muita ja asetamme itsemme maailmankuvaamme.

Ajatteluumme on eniten vaikuttanut antiikin Kreikan filosofiat, kristinusko ja länsimainen humanismi. Kristilliseen ajatteluumme liittyy käsitys itsestämme Jumalan kuvana: ”Tehkäämme ihminen kaltaiseksemme.” Tämä kuva kuitenkin vinoutui ihmisen langettua syntiin, ja se teki hänestä vajavaisen olennon. Jeesuksen opetuksen mukaan ihmisen minuus on hänen käsityksensä itsestään.

Minuus on viime vuosikymmeninä alkanut suuntautua yhä enemmän itseen ja oman henkilökohtaisen, kaikkinaisen vapauden ja oikeuden korostumiseen. Emme muista elämän perustotuutta katoavaisuudesta: sinun ei tarvitse kuin odottaa – ja kaikki on ohi.

Etelän jakomäissä yhteisöstä jäljellä on lopulta vain pieni ydinperhe ja sekin yhä harvemmin erojen määrän kasvaessa. Puolet Helsingin talouksista on sinkkotalouksia. Olemme irti heimosta, kylästä ja naapureista, yhteisömme ovat muuttuneet hyvinvointivaltion palveluiksi ja me yksinäisiksi ja onnettomiksi. Kun teho-talouspanuolue kokoomuskin otti jäsentensä toivomuksesta yhteisöllisyyden keskeiseksi teemakseen kuntavaaleissa 2008, huomattiin, että tuska kasvaa kaikissa kansankerroksissa.

Vanha maailma kohtasi 1970-luvulla kolme haastetta.

Ensin maaltamuuton seurauksena ihmiset irtautuivat paikasta, mutta samalla muuttivat myös toisenlaiseen kulttuuriin ja toimintaympäristöön, kaupunkiin. Heille ei ollut muuta kotouttamisohjelmaa kuin sosialidemokratian ja betonilähiön syli. Uusiin ympyröihin oli vaikea asettautua ja uudet yhteisöt vaikea löytää.

Toiseksi valtio ja kunnat alkoivat kilpailla kolmannen sektorin kanssa, hyvässä tarkoituksessa. Säädettiin lakeja nuorison, kulttuurin ja urheilun valtionavusta, toiminnan tavasta ja ohjattiin toimintaa kuntien vastuulle Ruotsin mallin mukaan. Kaikkea varten alkoi olla täälläkin ombudsmaneja, toiminnanjohtajia ja asiamiehiä.

Kolmanneksi televisio ja viihdeteollisuus ja sittemmin tietotekniikka alkoivat muuttaa arjen käyttäytymistä ja tapaamme kommunikoida.

Neljänneksi nimenomaan 1970-luvulla kaikki oli politiikkaa, rahat suunnattiin poliittisille toimijoille ja kolmannelta sektorilta katosi valtava määrä toimijoita.

Nyt 30–40 vuotta myöhemmin omaehtoinen osaaminen tuntuu olevan paljon vähäisempää. Yhteisöt toimivat toiminnanjohtajan johdolla toimistoissa.

Hyvinvointi-Suomea voisi kritisoida siitä, että se ryhtyi tekemään liikaa ihmisten puolesta. Silloinhan olisi aivan oikein, jos kuntien ja valtion tehtäviä supistettaisiin niin kuin nyt halutaan. Kysyä vain pitää, onko tämä ”yhteiskunta” enää valmis ottamaan vastuita yksilö- tai perhetasolla lähimmäisistään. Voisiko tässä toimia kolmas sektori vai pelaako kaikki paremmin jonkin firman vastuulla?

Viisaus on varmaan, että määritetään ydinalueet, kuten terveys- ja sosiaalitoimi ja koulutus, joissa yhteiskunta toimii keskittyen niidenkin sisällä ydintoimintaan ja osaamiseensa. Osan voi hoitaa muukin toimija kuin yhteiskunta, joka kuitenkin ostaisi palvelun ja voi vaihtaa huonon palveluntarjoajan.

Syntyisikö kansalaisyhteiskunta paremmin, jos ihmisten itsensä annettaisiin toimia enemmän, vähemmän normeihin ja omaehtoisesti instituutioiden tai markkinoiden sijaan?

Sata vuotta sitten Suomi rakennettiin näin alusta loppuun ja syntyi pankkilaitos, kauppa, puhelinliikenne, kirjastolaitos ja neuvolajärjestelmä. Silloin ei ollut kuitenkaan kyse ”valinnanvapauden” kautta luovutettavasta liiketoiminnasta jättiyrityksille.

Pitää kuitenkin huomata, että ihmisten oma aloite on herännyt. Yhteisliike kasvaa mutta eri lailla kuin ennen, se tapahtuu enemmän hetkessä ja vailla raskasta muotoa mutta samalla intohimolla, palolla ja yhteishengellä kuin seuroissa, liikkeissä ja osuuskunnissa viime vuosisadan alussa ennen itsenäisyyden aikaa, kun Suomen perustaa luotiin. Valtio oli Venäjän, mutta yhteiskunnallinen aloite ihmisten yhteiseksi hyväksi.

Ihmisen osa ajan riennossa

Ajan markkinaistuessa tapahtui myös niin, että suuret ydinperheet hajaantuivat entistä aiemmin. Täysi-ikäisyysraja laski 18-vuoteen 40 vuotta sitten. Sen jälkeen siitä tuli myös aikataulu painua omilleen, opiskelemaan, töihin ja omaan kortteeriin. Yli puolet suomalaisista vanhemmista tukee silti aikuisia lapsiaan taloudellisesti arjen pikku puuhissa ja lastenhoidossakin.

He eivät kuitenkaan tee sitä yhteisen katon alla. Suomen Akatemian tutkimuksen mukaan olemme sukupolvisen, vanhempain antaman taloudellisen avun ykkösmaa Euroopassa. Ero johtuu osin siitä, että esimerkiksi Välimeren maissa nuoret asuvat kotonaan paljon pidempään eikä vastaavaa avustustarvetta ole Akatemian asettamista kulttuurisista lähtökohdista tai se ei näy mittauksissa samalla tavoin.

Aikuisista lapsista kuitenkin vain yksi prosentti avusti puolestaan Suomessa vanhempiaan, vanhuksia. Siinä on merkittävä kulttuurinen ero muihin ja myös muutos omassa kulttuurissamme aiempaan. Vanhus menetti jälkipolven silmissä Viisaan asemansa ja siirtyi uudeksi huollettavaksi, kuin takaisin lapseksi. Sitä herkkua asiantilan aikaansaajat, suuret ikäluokat saavat pian nauttia itse.

Sodan jälkeisen muuttoliikkeen seurauksena suvut siis hajaantuivat. Perheet pirstaloituivat, naapurit erkaantuivat ja vaihtuivat, työ muuttui kokonaan uuteen, torpista muutettiin Hervannan ja Jakomäen betonisiin kanakoppeihin. Samalla katosi vanha maa-seudun yhteisö, jossa saman katon alla asuivat eri sukupolvet.

Mummut ja papat jäivät vielä maalle ensin yksikseen mutta siirrettiin sitten kylälle vanhainkotiin. Tätejä ja setiä ei enää ehditty tavata, kun töissä oli niin kiire. Lapset pysyivät sentään mukana, mutta perheen aika alkoi kulua enemmän olohuoneen puhumattomassa elokuvateatterissa. Television äärellä asuttiin muutama vuosikymmen aina siihen saakka, kun vauraus, isommat asunnot ja tietokone siirsivät lapset olohuoneesta tuijottamaan kokonaan omaan huoneeseensa amerikkalaisen maailmanviihteen loputonta tappamista, nakua, epätosito-tv:tä, natsihevirokkia ja pum-pum-pelejä iPadista tai älypuhelimesta.

Kiireiset vanhemmat menettivät tekemisyhteytensä näihin uuteen digitaaliseen maailmaan siirtyneisiin lapsiinsa. Tutkimus kertoi syksyllä 2015, että monet lapset eivät osaa puhua kunnolla vielä kolmivuotiainaanakaan. Syynä on se, etteivät äiti ja isä ehdi puhelemaan heille, koska pitää ipaddailla somessa.

Lapset alkoivat muuttaa pois kotoaan yhä varhemmin, ja monet joutuivat uusköyhälistöön ja pienen opintotuen ja pätkätoiden varaan pieniin sinkkuasuntoihin. Vanhemmat tukevat heitä rahallisesti, mutta kontakti on kuitenkin heikompi kuin heidän omassa nuoruudessaan.

Nuorisojärjestöt ja pihaleikit vaihtuivat maksullisiin yksilöharrastuksiin ja kilpailulajeihin. Kiireiset ja huono-omatuntoiset isät ja äidit arvelivat kuitenkin, että lasten onni kasvaa, kun heille annetaan laatu-aikaa ja kärrätään kalliisiin harrastuksiin. Lap-silta meni se, mikä on heille arvokkainta: turvallinen, arkinen yhdessäolo. Kivat pikkujutut jäivät kiireessä, oli vain laadukkaita isoja juttuja mutta niin lyhyitä hetkiä.

Ihmiset alkoivat olla yhä enemmän itsensä kuin toistensa kanssa.

Sellaisessa menossa menevät voimat, enemmin tai myöhemmin. Kun lapset kasvoivat nuoriksi, kasvoivat kivutkin. Niiden purkamiseen oli yhä vähemmän mahdollisuuksia ja taitoja. Kasvuikäinen ei enää osannut tuoda huolta kotiin, kun siellä ei ollut enenkään keskusteltu.

Jääkaappimagneetin kanssa on vaikea purkaa huolia. Kasvuian hormonaalisessa kaaoksessa työpaikalla, lukiossa, ei ollut enää luokan yhteisöä, vaan se oli muuttunut yliopiston pikkukuvaksi kuitenkin ilman opiskelijaelämään kuuluvia sosiaalisia rakenteita, yhteisöjä tai mallia. Luokkayhteisö meni eikä osakuntaa tullut – ei ihme, että tasavallan presidentti Sauli Niinistökin kiinnitti huomiota luokattoman lukion seurauksiin, syrjäytymiseen.

Kuraattorit, psykologit ja terkkarit oli säästetty pois. Suurin muutos tapahtui naisille.

Kuusikymmenluvulta saakka kansakunta vaurastui nopeasti. Naisten panos kasvoi ja asema parani nopeasti, samalla roolit sekoittuivat. Tasa-arvon keskellä voitot oikeuksissa muuttuivat tappioksi liitoissa ja avioerot yleistyivät. Naiselle oli vähän epäselvää, mitä nyt piti olla, prinssi-romantiikka-äiti-vauva-ihannekoti-täyteysunelman silti vaivatessa, vaikka vapaus, lapsilisä, päivähoito, kierukka, e-pilleri, pääsy ravintolaan, kotityön jakautuminen, ukko synnytyksissä, pääsy työhön ja yliopistoon oli juovuttavaa – kuin vallankumouksen jälkeen.

Sitähän se maailmankuvan ja -järjestyksen kumous olikin. Metoo-kapina vuonna 2018 muutti samalla miesten vonkaamisen tavavallankumoukseen.

Pian miehetkin olivat perustaneet ”miessakkeja”, olit miten päin vain, aina kuitenkin väärinpäin, ymmärtääkseen mitä hittoa maailmassa tapahtuu. Metoo oli monille yllätys: eikö viettiä saakaan seurata miten vain? Suuret ikäluokat ihmettelivät jo itseään. Pakka oli sukupuolten kesken sekaisin 2000-luvulla ja on pitkään.

Naisen paikka oli muuttunut muutamassa vuosikymmenessä hellalta yliopistoon ja virkauralle, lapsivuode pillerin avulla omaksi valinnaksi, työvoimatarve mahdollisuudeksi naiseuteen kaikilla rintamilla. Esimerkkiä ei ollut, ja se hämmensi ryhtymään tasa-arvoiseksi miesmallin kanssa, koska esimerkiksi naisten omaa maata ei ollut missään. Siksi osa konsteista otettiin vasta puolelta, vaikka ne oli huonoiksi havaittu.

Valtataistelu sukupuolten välillä syttyi, mutta niin kuninkaat kuin kauniit kapinalliset olivat ihmeissään, miten tässä nyt ollaan uros ja naaras. Naiset olivat kuin Afrikan maat: poliittinen oikeus oli saatu, mutta naisen markka ei ollut sama kuin entisen isännän. Second Struggle for Independence oli vielä odottamassa taloudessa.

Vapaan rakkauden sukupolven ansiosta syntyvien ikäluokkien koko pienentyi, ja eliniän pidentyminen samaan aikaan esti huomaa-
maamasta, että kansakunta kuihtui koko ajan. Kun elettiin vanhem-
miksi, haluttiin olla ikuisesti nuoria, kunnes huomattiin vastoin-
käymisten kohdatessa viisikymppisenä ja eläkkeelle tultaessa,
että muiden mielestä oletkin ”ikääntynyt työntekijä” tai pian jo
selvä ”kävelevä dementia”, jolle puhutaan kuin lapselle.

Toisessa päässä työnantajain ikärasismia vaadittiin eläkeikää
nostettavaksi, toisessa päässä vanhoja potkittiin työpaikoilta en-
simmäisenä pois.

Kuolema poistui silmistä sairaalaan, eikä sitä nähnyt enää osa-
na elämää. Kun suurin elämän kysymys koteloitiin pois mielestä,
meni monelta myös ymmärrys itsestään koko luomakunnan ja
luonnon kiertokulun osana.

Vanhuus menetti viisauden arvovaltansa ja arvostuksensa, kun
bisnes oli tarpeeksi kauan huutanut nuoruuden ihannetta. Vasta
kun kapitalisti laski, mitä tämä asenne maksaa, ja yhteiskunta yn-
näsi eläkemaksut, puhe ikääntyvistä työntekijöistä laimeni alkaak-
seen uudestaan ahneuden ajassa. Työtä saisikin tehdä ihan 68
vuoteen saakka, ei siksi että sille annettaisiin arvoa, vaan siksi,
että se olisi halvin ratkaisu. Kolmikanta joi kolme vuotta kahvia,
kunnes Matti Vanhasen näky hiihtoladulta toteutui. Heureka,
eläkeuudistus tulkoon – ja se tuli.

Uusliberalismissa tulevaisuudesta tuli talouselämässä vuosi-
kvartaali, ja yritykset hylkäsivät yhteiskunnallisen vastuunsa voi-
ton alttarille. Pohjoismainen hyvinvointivaltio Suomi alkoi ko-
poida kaiken Yhdysvalloista: Voiton sammumattoman janon,
lyhytjännitteisyyden, vahvemman mallit, vastuuttomuuden, ra-
halla ansaitun mutta usein ohuen sivistyksen ylemmyyden ja
arroganssin, hävyttömyyden niitä kohtaan, joilla ei ollut millä
mällätä.

Psykologit alkoivat puhua varakkaiden ja itsensä ylentäneiden
”hyytävästä vihasta” kilpailuyhteiskunnassa niitä kohtaan, joiden
tavaramäärä oli vähäisempi. Menestystä haettiin amerikkalaisen
rahanteon oppien mukaan muista välittämättä. Muutenkin tun-
nekylymyys alkoi vaivata kansakuntaa kuin ikuinen talvi, mutta
sitä ei kuitenkaan huomattu, koska rahaa tuli niille, joilla valta
oli.

Finanssikriisi meni ensimmäiset puoli vuosikymmentä aika mukavasti, koska se koski Suomessa vain köyhiä. Keskiluokka jatkoi ikuisen joulun ostoksiaan kuin mitään ei olisi tapahtumassa. Rahaa oli yhä enemmän, ja sillä saattoi ostaa tavaraonnea kylmän keskelle. Nuoruus, kauneus, aggressiivisuus, bodien rakenus, kuteet ja autot ovat ahneuden ajan arvoja, ja moraaliset luonteen hyveet siirtyvät pois muodista.

Perheyhteisömme ovat kutistuneet sinkkotalouksiksi ja ero-perheiksi, joita on jo enemmistö. Sukumme on hajautettu ja vanhukset jätetty yksin. Vanhusten yksinäisyys johti kaappijuoppouden ja itsemurhien kasvuun.

Tunneimme tuskin naapureitamme, ja Myyrmäen, Jokelan ja Kauhajoen tapahtumien perusteella emme yhtään paremmin omia nuoriammeakaan. Sitten huomataan yhtäkkiä, kun karkeitte tekoja tapahtuu – murhia vanhainkodissa ja koulussa, tuhopoltto- ja pakolaiskeskuksissa – että jotain on vialla.

Pian kohu vaikennee ja vaimennee. Aseita ei oteta pois, nuoret voivat yhä huonosti.

Kansan vaelluksesta kansainvaellukseen

Postmodernissa ajattelussa on menetetty usko syvällisen, todellisen, aidon ja perimmäisen olemassaoloon ja syvällisyys korvataan pinnalla. Työ, asuminen ja ympäristön ominaisuudet määrittävät pitkälti sen, kuinka asukkaiden tarpeentyydytys toteutuu. Muuttoaikeiden taustatekijöiden, muuttoliikkeen valikoivuuden ja muuttoaikeiden toteutumisen on havaittu vaihtelevan yhteiskunnan syvällisten muutoksien mukaan. Laskusuhdanteen muuttoliike on pikemmin pakkomuuttoa, ja noususuhdanteen muuttoa voidaan kuvata tavoitehakuisuudella.

Kun muuttoliike on kasvuvetoista ja työllisyyden kasvu keskittyy korkean osaamisen alueille, muuttajat ovat usein hyvin koulutettuja, jolloin suonenisku luovuttavilla alueilla tuntuu vielä pahemmin. Muuttoliike on ollut koko 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmen ajan ennätysellisen vilkasta. Kuntien välisiä muuttoa on tehty vuosittain noin 270 000–280 000.

Tilastokeskuksen mukaan 808 186 suomalaista muutti maaseudulta kaupunkiin vuosina jo 1987–2007. Suomessa on kiihtynyt myös paikkakunnan vaihto, ja meneillään on yksi historiamme suurimpia muutosprosesseja, joka ilmenee väestön ja työpaikkojen keskittymisenä suurimpiin kasvukeskuksiin.

Kuntien väliset muuttovirrat ovat kasvaneet tasaisesti jo parinkymmenen vuoden ajan. Kehitys on jakanut Suomen kalliit asuntomarkkinat kolmeen osaan: pääkaupunkiseudun kriisiytyneisiin, kaupunkiseutujen kehyskuntien hyvinvoiviin ja maaseutualueiden taantuviin asuntomarkkinoihin.

Nettomuutosta hyötyivät laskennallisesti vain Uudenmaan, Kanta-Hämeen, Varsinais-Suomen, Pirkanmaan ja Päijät-Hämeen maakunnat. Nettomuutossa menettivät laskennallisesti eniten Keski-Pohjanmaan, Kainuun, Lapin, Etelä-Pohjanmaan ja Pohjois-Karjalan maakunnat.

Kunnallisalan kehittämissäätöön tutkimuksessa huomattiin, että kuntien välisillä muuttovirroilla on useita taloudellisia ja yhteiskunnallisia seuraamuksia. Muuttajien mukana siirtyy sekä aineellisia että henkisiä resursseja, mutta myös kustannuksia aiheuttavia tarpeita alueelta toiselle. Konkreettisimpia resursseja ovat muuttajien mukanaan viemät verotettavat tulot.

Tarpeiden muutokset kohdistuvat lukuisiin julkisiin ja yksityisiin palveluihin. Tärkeimpiä ovat päivähoitoon, peruskouluun ja ikääntyneiden tarpeisiin liittyvät palvelut. Myös asuntorakentamiseen sekä liikenneverkostoon kohdistuu samalla suuria muutospaineita. Kasvavilla kaupunkiseuduilla asuntomarkkinat ovat kriisiytymässä kalliiden asumiskustannusten myötä. Pitenevät työmatkat ja hajautuvat kaupunkiseudut ovat ongelmallisia sekä yksilön että ympäristön kannalta.

Helsingin metropolivetokin uhkaa tyssätä asuntopulaan ja riistohintoihin niin omistus- kuin vuokramarkkinoilla, kun jopa yleishyödylliset asuntotuottajat lopettavat vuokra-asuntotuotannon muille kuin rikkaille. Ammattiyhdistysliike selittää perustamansa VVO:n toiminta-ajatuksen muutosta tarpeellaan suojata sijoituksensa.

Syksyllä 2015 Osmo Soininvaara ja Mikko Särelä julkaisivat pamfletin EVA:lle haastavalla nimellä ”Kaupunkien voitto”, vaikka maassa oli landepaukkujen eli keskustan ja perussuomalaisten hallitus, jossa voittavia kaupunkilaisia edusti apupuolue kokoomus, maan kolmonen. Helsinkiläispoliitikot Soininvaara ja Särelä ilmoittivat maahan tarvittavan Tampereen verran uusia asuntoja ja ehdottivat niiden sijoittamista pääradan varteen Tampereelta etelään, jotta syöttöliikenne Helsinkiin töihin pelaisi.

”Meidän pitäisi ajatella, että kansantalous on tosiasiaa verkosto suurten kaupunkien talouksia. Maaseutu ja pienet kaupungit eivät ole tietenkään merkityksettömiä, mutta Suomen tärkein tihentymä on kasvukäytävä, putki, joka ulottuu Helsingistä Tampereelle. Yksinkertaistaen parasta olisi, jos Helsingin Mannerheimintietä jatkettaisiin niin että se päättyisi Tampereen Keskustorille”, innostui tamperelainen EVA:n johtaja Matti Apunen kirjansa esipuheessa.

Soininvaara pani vielä paremmaksi hetkellä, jolloin metsäteollisuus oli vihdoin päässyt jaloilleen, nosti jalostusastettaan, esitti bioinnovaatioita ja investoi miljardikaupalla Helsingin ulkopuolelle. Hetki oli myös sama, jolloin hyvinkääläinen Koneen osakeyhtiö valloitti kannattavasti maailmaa.

”Suomen taloudellisen menestyksen kannalta keskeiset kasvavat elinkeinot ovat sellaisia, että ne viihtyvät kaikkialla maailmassa parhaiten suurissa kaupungeissa. Harva asutuksemme vaikeuttaa entisestään vuorovaikutukseen perustuvien elinkeinoiden toimintaa suurten kaupunkien ulkopuolella.”

”Suurten kaupunkien kasvua kaikkialla maailmassa siivittävät kasautumisedut. Tällä yleisnimikkeellä tarkoitetaan aikakin kolmea eri asiaa: suuren työssäkäyntialueen luomaa hyötyä, kontaktikaupungin etuja ja urbaanien palvelujen hyötyä suurista asiakasmääristä.”

”Maamme taloudellinen tulevaisuus ratkaistaan kaupungeissa. Urbanisoituminen on lähivuosikymmeninä Suomen talouden suurin projekti.”

Muuttoliike on seurausta siitä, että on pakko muuttaa opiskelu- ja työpaikkojen perässä. Kun ihmiset muuttavat pois asuinpaikkakunniltaan, kukaan ei tule heidän tilalleen. Seuraus on hyvinvointipalvelujen loppuminen tai riittämättömyys riippuen siitä, ollaanko menettävässä tai kasvukeskuksessa. Kumpikaan ei pysy muuton tahdissa. Kasvukeskukset eivät pysty tarjoamaan palveluja uusille asukkailleen, kunnollista opetusta tai hoitoa kouluissa tai lastentarhoissa, koska ryhmäkoot ja väestön vanhenemisesta johtunut huoltokustannus kasvavat niin, ettei varoja muuhun riitä.

Kun tilanne oli voittavissa kaupungeissa riittävän paha, muuttui se kymmenien tuhansien pakolaisten saapuessa vielä pahemmaksi.

Kas kummaa, pakolaiset sijoitettiin maalle, kun voittavat naapurikaupungit eivät ensi alkuun edes aikoneet ottaa heitä turvaan. Rajamaille jää tyhjiä kouluja, lastentarhoja ja asuntoja. Maassamuutto aiheuttaa työvoimapulaa menettävissä kunnissa, joissa ei työikäisiä asukkaita muutenkaan ole. Kun työn voimat katoavat, myös loput yritykset lähtevät, koska eivät löydä alueelta tekijöitä.

Kaikesta seuraa tilastoissa näkyvä perhepoliittinen ja väestöllinen ongelma. Kun nuoret muuttavat maalta kalliiden kustannusten kaupunkiin, he eivät voi perustaa perhettä, koska taloudellinen paine on kova. Ensisynnyttäjien ikä on noussut, ja ensimmäinen lapsi hankitaan 28 vuoden iässä.

”Urbanisoituminen on lähivuosisikymmeninä Suomen talouden suurin projekti” – epäilemättä ja kaikista vaihtoehdoista kallein.

Voittoa tuovat mamut

Suomessa puhutaan usein elintasomuuttajista. Me unohtamme tuolloin, että köyhyys ja työttömyys ovat olleet satojen tuhansien suomalaisten maastamuuton syynä. Vuosien saatossa yli miljoona suomalaista on muuttanut ulkomaille pysyvästi. Se on valtava tappio Suomelle, sillä koulutetun työvoiman maastamuutto merkitsee tappiota kansantaloudessa. Tuhansia suomalaisia nuoria opiskelee koko ajan ulkomailla, ja monet jäävät sille tielleen.

Suomessa oli vain vähän yli 200 000 muualla syntynyttä ennen uutta pakolaisaaltoa.

Änkyröiden tosiasiat ”mamujen suuresta taakasta kansantaloudelle” eivät pidä paikkaansa OECD:n mukaan. Sillä päinvastoin kuin maastamuutto maahanmuutto ”tuottaa voittoa”.

Suomessakin maahanmuutto ”tuottaa”. Maahanmuuton menot ovat olleet tuloja pienemmät, sillä valtaosa muuttajista on parhaassa työiässä olevia veronmaksajia. Valtion mamutulot, kuten verot ja sosiaaliturva- ja eläkemaksut, ovat suuremmat kuin menot. Mamuyhteisö kokonaisuudessaan tuo enemmän tuloja kuin mitä heidän sosiaalipalvelunsa ja muut siitä koituvat kulut aiheuttavat. Suomen tulos maahanmuutosta vastasi 0,16 prosenttia eli

noin 300 miljoonaa euroa nettoa Suomen bruttokansantuotteessa, sanoo OECD.

Katsotaanpa, mitä hyvää mamu tuottaa. Kansainvälisesti virallista valtioiden kehitysapua on annettu vuosittain noin 70 miljardia euroa, yksityiset investoinnit kehitysmaihin ovat vuosittain yli 140 miljardia euroa. Mamut lähettävät vuosittain omaa rahaansa kotimaihin pääasiassa perheilleen, koulukuluihin ja ruokaan, pienten yritysten tukeen ja suoraan hyvään. Kokonaismäärä oli Maailmanpankin vuoden 2013 arvion mukaan 309 miljardia euroa eli neljä kertaa enemmän kuin maailman valtioiden antama koko kehitysapu ja saman verran kuin kaikki yksityiset investoinnit kehittyviin maihin ja kehitysapu yhteensä. Näillä rahoilla kotimaassa ostetaan myös lännen kulutustuotteita.

Tätä samaa mamurahaa valuu myös kehittyneempien maiden siirtolaisilta vuodessa 31 miljardia euroa Puolaan ja Romaniaan ja niiden kaltaisiin maihin, myös Suomeen. Tästä 309 miljardista rahat välittävät pankit vievät keskimäärin yhdeksän prosenttia eli noin 28 miljardia euroa välityspalkkioina. Jos pankkien ja westernunionien palkkiot olisivat tietokoneaikana vain viisi prosenttia, säästyisi 16 miljardia euroa vastaanottaville ihmisille. Pankit siis lihovat mamujen köyhäinavusta ja kotituesta noin puolet Suomen valtion budjetista joka vuosi.

Suomen mamut lähettivät vuonna 2012 rahaa kotiin 342 miljoonaa euroa. Siis kolmanneksen Suomen silloiseen kehitysavun määrään verrattuna. Suomen mamuista 6 000–7 000 eli 16 prosenttia työskenteli yrittäjinä ja työllisti yli 17 000 ihmistä. Kanta-väestöstä yrittäjiä oli vain 10 prosenttia.

Talouslehti Wall Street Journalissa arvioitiin hiljakkoin, että ”Yhdysvallat pysyy maailman ykköstaloutena vain maahanmuuton avulla”. Yhdysvalloissa on 43 miljoonaa mamua.

Richard Guest sanoo jenkkien maahanmuuttajista saaman taloudellisen hyödyn olevan valtava. Kyse ei ole vain sekä halvasta että erittäin korkeasti koulutetusta työvoimasta, vaan myös hyödyistä, jota jenkkimamut tuovat talouteen kauppasuhteissa ja osaamisen lisäämisessä. Amerikan ja maailman keskeisessä ajatushautomoiden keskittymässä Kalifornian Piilaaksossa suuri osa, 35 prosenttia asukkaista on mamuja. Heistä 82 prosenttia on ammatillisessa yhteydessä kotimaahan ja tuo ja vie ideoita ja bisnestä.

Ainakin Silicon Valleyn yritykset ovat hyötynneet siitä miljardien mitassa. Neljäkymmentä prosenttia nörttimamuista oli näet järjestellyt businessopimuksia kotimaihinsa.

Tilasto kertoo myös, että koko maailman 200 miljoonassa marmussa asuu myös säästäväisyyden henki verrattuna valtaväestöön. Jopa Etelä-Aasian, lähinnä Intian, Kiinan ja Sri Lankan diasporalla oli 1 100 000 000 000 euroa sijoitettuna ulkomaille.

Olisiko fiksu idea toimia kuten maailman suurin talous USA: ei hylkiä vaan hyödyntää kauppasuhteissa ihmisveljiämme ja -siskojamme, turvapaikkaa ja työtä hakevia uussuomalaisia? Jospa he ryhtyisivät lähettämään suomalaisia palveluita, ideoita ja tuotteita myyntiin kotimaihinsa. Mikä myyntivoima voitaisiin saada idän kauppaan 50 000 venäläisestä, jotka asuvat täällä? Siitä voisi olla taloudellista hyötyä. Entäpä maahanmuutosta nyt kohiseva Eurooppa itse maahanmuuton kohteena ja muuttajana?

Rautaesiripun ja markkinoiden auettua Euroopan uudet vanhat kansatkin alkoivat liikkua työn perässä länteen. Uusia työntekijöitä tarvittiin Turkista, Bulgariasta, Kreikasta, Puolasta, Romaniasta, Moldovasta ja Neuvostoliitosta. Heitä pakeni Jugoslavian monista uusista maista ja Albaniasta kuin suomalaisia Ruotsiin 1960–1970-luvuilla.

Moni luulee, että Suomi vain vastaanottaa väkeä, vaikka kyse on vastavuoroisuudesta ellei peräti vastuuvelasta. Eurooppalaisten kannattaa olla kokonaisuudessaankin vielä vaitonaisia suuresta taakastaan muualta tulleiden sijoittajina, jos ajatellaan, mikä päänsärky olemme itse olleet. Pelkästään 1860–1930 maanosastamme lähti varovaisestikin arvioiden yli 50 miljoonaa ”elintasopakolaista”.

Megapolismi vai minipolismi

Puolet maapallon väestöstä asuu kaupungeissa, ja ennusteiden mukaan maailman kaupunkiväestö nousee yli 60 prosentin vuoteen 2030 mennessä. Köyhimmissä maissa kaupunkiväestöä on noin neljännes, kun rikkaissa maissa sitä on noin kolme neljännestä.

Sekä viestintäteknologian kehittyminen että tuotannon ”keveneminen” ja ”älykkäät tuotteet” vähentävät sitä haittaa, joka aiheutuu tuotannon sijoittamisesta kauaksi ostajista. Mittakaavaetujen vuoksi tuotanto on silti keskittynyt entistä enemmän, ja nyt ”keskuksista” palvellaan entistä laajempia alueita. Vaikka tuotannon keskittymisilmiö on ollut olemassa jo kauan ennen teknologisen kehityksen viime aikojen kiihtymistä, teknologinen kehitys näyttäisi ennemminkin lisänneen kuin vähentäneen keskittymispaineita.

Paradoksista voi vetää johtopäätöksen ”voittavista kaupungeista” Suomessakin juuri digitalisaation, logistiikan vallankumouksen ja robotiikan kynnyksellä. Suomi on teiden risteyksessä, ja voidaan kysyä, jatkuuko edes nykyinen maakunnallinen kaupunkikeskusmalli ja esimerkiksi yliopistojen tasapuolinen kehittäminen vai siirtyykö Suomi vain tuotantotaloudellisen tehostamisen tielle voittavien pääradan kaupunkien keskityskaupungiksi.

Aikamme ideologisissa alue- ja kuntauudistusmalleissa huippu-osaaminen ja innovaatiotalous voivat olla vain metropolimaisen ympäristön ominaisuus. Se johtaa siihen, että nyt toimivat muutama kymmenet keskuskeskuksetkin jäävät muutaman metropolialueen kasvun edellyttämiksi väen luovuttajiksi.

Sanoin paradoksi, sillä onhan tämä kummallista ajattelua: tietotekniikka ja verkostotalous sekä wappi, snappi, insta ja ipad poistavat ajan ja paikan rajoitukset. Silti uudistimme kataiseen aikaan vielä kuntarajoja työmatka-alue liikenteen perusteella, vaikka meidän pitäisi uudistaa yhteiskuntaa niin, että tehtaaseen meno loppuisi ja työtä tehtäisiin lähellä eikä etäällä.

Kyse on vain siitä, kummasta suunnasta katsotaan, konttorilta vai kotoa. On kyse, koskeeko *laissez faire* eli antaa mennä myös työvoimaa kohti omaa tekemistä ja vastuuta vai tehdasmallin työn johtajan autoritaarin jatkumista. Teollinen aika on vain väärä valinta ja toimintamalli, jos työn luonnetta katsotaan historian pitkässä juoksussa. Agraariyhteiskunnassa ja kaupunkivaltioissa viljely, sepäntyö ja leipominen olivat lähityötä.

Palaammeko me voittavan kaupungin ideologiassa teollisen ajan viimeiseen kliimaksiin, Suomen nauhakaupunkiin, jossa on yksi suuri Helsinkitehdas, jonne kaikkien tie vie. Vai ymmärrämmekö, mitä digitaalijan robottikello lyö?

Helsingin seutukunnan alueella tehdään noin 44 prosenttia Suomen tutkimus- ja kehittämistoiminnasta, ja kymmenen suurinta t&k-seutukuntaa yhteensä 82 seutukunnasta vastaavat 88 prosentista kaikista Suomen tutkimus- ja kehittämismenoista.

Nyt väitetään, että yhden toimialan sijoittuminen yhdelle alueelle saa aikaan lokalisaatioetuja. Ensinnäkin innovaatiot ja uusi tieto leviävät ja syntyvät helpommin, kun runsaasti saman alan ihmisiä on läheisessä kanssakäymisessä keskenään. Olen aina ihmetellyt, eivätkö he osaa käyttää tietoverkkoja ja näköpuhelinta, kun tuppaaavat samaan paikkaan. Eihän kaupungista skaalaetuja saa vaan rajattomista vertaisverkostoista.

Kyllä lapset meille huomenna nauraa.

Keskittyminen on valtaa, ja poliittinen valta palvelee talousvaltaa. Massa-automaation keskittävä työtä syövä malli kohtaa jo tietoyhteiskuntakehityksen toisessa aallossa pientuotantoa

suosivan esinekopioinnin ja robotiikan synnyttämän rinnakkaisen tuotantotavan.

Uusi kunta voisi olla uudenlainen.

Logistiikka menee uusiksi, kun skype, itseohjautuva auto, nelikopteri ja bio-, sähkö- ja aurinkoenergia mullistavat liikenteen ja energiahuollon ja tekevät välimatkoista ja etäisyyksistä joutavia ongelmia. Vuonna 2020 neljä viidestä maailman asukkaasta omistaa älypuhelimien, jossa on enemmän tehoa kuin vuoden 1995 pc:ssä. Tietoa, liiketoimintaa ja vertaisten lähitaloutta voidaan hoitaa ja pientaloutta jakaa maapalloisesti. Tekoäly vapauttaa meidät rutiinistyöstä valkokauluksisinakin, ja voimme keskittyä ydinosaamiseemme ja saada lisää omaa aikaa.

Lääkäripalvelut paranevat personoidun etähoidon ja tietovarannon ollessa ulottuvilla. Sairaudet tunnistetaan ennen niiden puhkeamista, puhdas energia ehkä ehtii pelastamaan ilmakehän. Viljelyssä siirrytään myös kaupunkien katoille aurinkokennojen viereen tuottamaan uudenlaisia elintarvikkeita, jolloin tarvitaan vain kymmenes nykyisen viljelyksiin käytettävän veden määrästä. Satoakin saadaan monta kertaa vuodessa, kasvi-myrrkyjä tarvitaan vähemmän ja kansalaispalkkaviljelijöille riittää puuhaa omalla kattofarmilla. Media ja kauppa siirtyvät pilveen, ja työtä voi tehdä missä ja milloin vain, kun ammasteista tulee yhä enemmän tietotyötä ja uuden ajan käsityötä.

Luuletko minun kääntävän nyt pyörää taaksepäin? Niin onkin, jos lähtökohta olisi maaseuturomantiikka, pelkkä pelto ja pitäminen kiinni teollisen yhteiskunnan kanssa menneestä maatalousyhteiskunnasta. Jos taas oivalletaan, että globalisaation rinnalle on syntynyt huikea glocalisaation bisnessauma ja elinmuoto, on kyse vallankumouksesta. Valtaa menettäisivät finanssi-pankkirosvot, maailman suurimmat pankit.

Kolmannen Itsenäisyystaistelun suuri tehtävä on saattaa Suomi kärkijoukoissa uuteen älyaikaan. Se on vaikeaa nykyisistä lähtökohdista.

Vuosituhanen vaihteen vertailujen tietoyhteiskuntaykkönen Suomi sijoittui Ylen mukaan surkeasti helmikuussa 2015 julkaisussa amerikkalaistutkimuksessa, jossa vertailtiin 50 maata siitä, kuinka hyvin ne pärjäävät digitaalisessa kilpailussa. Yhdysvaltalaisen Tufts Universityn tutkimuksessa Suomi sijoittui sijalle 48!

Putoaminen on erittäin raju vuoden 2008 jälkeen. Tuftsin tutkijat kehittivät erityisen digitaalindeksin, jolla verrattiin yhteiskuntien digipainoarvoa. Digital Evolution Index (DEI) mittaa kysyntää, tarjontaa, innovaatioita sekä instituutioita, kuten hallinnon suhtautumista digitaaliseen kehitykseen, sekä lakeja ja säädöksiä.

Tutkijat jakoivat maat neljään luokkaan: edukseen erottuvat (stand out), pysähtyneet, puhkeamassa olevat (break out) ja seurattavat (watch out). Suomi sijoittui monen muun Euroopan maan tavoin pysähtyneiden (stand out) ryhmään.

Kolmannen Itsenäisyystaistelun suuri tehtävä on siksi saattaa Suomi kärkijoukoissa uuteen älyaikaan. Se ei tapahdu leikkamalla koulutus-, tutkimus- ja tuotekehitysmenoja.

Maailma muuttuu tulevaisuudessa kahden kehityskaaren kilvan perusteella.

1. Nykyinen, globalisaation mahdollisuudet edukseen kaapanut, 120 finanssikeskittymän ja niiden kontrolloimien megayhtiöiden hallitsema uusliberaali talous korostaa megayhtiöiden monistavaan suurskaalatuotantoon perustuvaa etumallia. Se keskittää kaikkea monistaen mcdonaldsaation idealla tuotteet ja palvelut maapalloisesti. Se keskittää myös omaisuudet ja hyvinvoinnin. Mallissa teollinen massa-automaatio korvaa ihmistyötä. Tämä järjestelmä ei enää tuota reaalitalouteen vaan pelaa pikavoitoilla kannattavampaa virtuaalitaloutta.

2. Toinen tie on digitalisaation mahdollistama globalisaatio ja sen tasapainotalouden mallit, maailman (taloudenkin) lähentäminen paikalliseksi ja rinnakkaisesti. Yllättävää kyllä, digitalisaation teknologistoiminnallinen megatrendi – puhdas energia, älykäs tekniikka, älykkäät logistiikka, liikenne-, kuljetus- ja kommunikaatiojärjestelmät ja robotiikka – ei edellytäkään keskittävää suurtaloutta. Ne palauttavat työtä ja tuotantoa pajatasolle ja tuovat palveluja kotiin ja taskuun. Esineiden ja palvelujen internet, 3D-toistaminen, robotiikka – älykäs autonominen verkostotalous suosii ja luo vallankumouksellisen uutta, lähituotantojen ja pienten yksiköiden toimintamalleja niin tavaroiden valmistamisessa kuin yhteiskunnallisten palvelujen tuottamisessa ja säästettävyydessä.

Tämä ei ole science fictionia tai unelmahöttöä vaan jo vauhdissa olevaa kehitystä, josta Suomi on taas autuaan ulkopuolinen,

koska politiikka ei ehdi mukaan eikä bisnes osaa. Älykäs teknologia toimiikin – teollisen yhteiskunnan massa-automaatiosta poiketen – lähitoiminnan ja uudenlaisen työllistymisen ekologisen vaihtoehdon puolesta. Suurin toteutumassa oleva kauhukuva on, ettei Suomi nytkään huomaa tätä koko ajan tapahtuvaa tekniikan vallankumousta, vaan nukkuu mahdollisuuksien ja kansakunnan onnen ohi. Se siis munaa tulevaisuuden kuten teki jo ”tietoyhteiskunnan” suhteen.

Glokalisaatio on lähitekemistä ja yhteiskehittämistä

Globalisaatiossa vastakkain on yhdenmukaistaminen ja monimuotoistuminen. Suuri valinta on tehtävä mcdonaldsaation ja glokalisaation välillä. Maailma suurenee koko ajan sote-piirien ja suurkuntien, metropolihallintojen, maanosan unionien ja globalisaation kautta kaiken maailman ihmisten ulottuvilta.

Ihmisen identiteettiin kuuluu kodin paikka. Se ei ole hallinnon rakenne eikä edes paras-hanke vaan koti ja kylä, kaupunginosa, kaverit, kapakka ja kauppa, yhteisö, käsitettävä kieli ja kansalais-yhteiskunta sen ympärillä.

Kommunikaatio ja työvälineet ovat muuttaneet työpaikan ja työajan käsitteet toiseksi, vaikka hapuilemmekin uudessa maailmassa pääosin edellisen kehitysvaiheen, teollisen yhteiskunnan mallein. Työpaikalla paikkana ja työajalla aloitus- tai päättymishetkenä ei ole merkitystä, mutta ansaintamallilla ja työsuorituksella kyllä.

Ihmiset eivät sosiaalisessa mediassa enää ole innoissaan vaikuttamisesta vanhoissa organisaatioissa, mutta homoliitot saivat

yhden päivän aikana verkossa 100 000 kannattajaa lain saamiseksi vihdoinkin aikaan. Voima oli niin suuri, että laki myös syntyi. Tässä ei ollut kyse tykkäämisestä vaan lakiperusteisesta kansalaisaloitteesta.

Jotain on siis tekeillä tavassamme toimia yhteisössä. Sille pitää löytää malli, joka lähtee uudesta eikä vanhasta tavasta toimia.

Pääministeri Alexander Stubb sanoi, että globalisaatio on muuttanut teollistuneen maailman poliittisia jakolinjoja. Vasemiston ja oikeiston sijaan nykymaailma jakautuu globaalisti ajatteleviin ja paikallisesti ajatteleviin.

”Nykyään ”globalistit” näkevät yhdyntävän maailman mahdollisuutena, kun taas ”lokalistit” pyrkivät suojaamaan itsensä kansainvälistymiseltä kääntymällä sisäänpäin.” (Tiedän, että Stubb tarkoitti nationalismia, mutta valitsi taas sanansa väärin.)

Niinkö se ero on, katsotaanpa:

Edellisissä luvuissa olen hahmottanut teknologian kehittymisen, radikaalien tuotantotapamuuttajien, uuden jakamistalouden ja kyydin jakamisen myötä työn teon tapojen murroksen ja kommunikaatiotapojen synnyttämän muutoksen vaikutuksia työelämään ja yhdyskuntasuunnitteluun.

Globalisaation, keskittävän ja monikansallisia suuryhtiöitä hyödyntävän maapalloistumisen rinnalle on syntymässä lähitalouksien mahdollisuus, globalisaation prosessi, joka nojaa resurssien ja palvelujen uusiin jakamismalleihin, älykkäisiin tuotantotapoihin ja ihmisten uudelleenlaiseen horisontaaliseen verkostoitumiseen.

Automaation, ahneuden, tekoälyn ja ympäristön muutoksen seurauksena työn muutos on valtava. Vaikka juuri nyt pyyhkii hyvin, työn muutos vaikuttaa meihin kaikkiin kaupungeissa ja kauppaliikkeissä, toimistoissa niin työssä kuin omana aikana.

Ihmisten ohella paikallisen isossa kuvassa näkyy uuden lähitalouden ja teknologian aiheuttama suuri muutos. Globalisaatio tarkoittaa lähitaloudelle uutta mahdollisuutta ja todellisuudessa pienuuden itsenäisyystaistelua jakamis-, kierto- ja tasapainotalouden kautta.

Työ globalisaation maailmassa

Tehdään vähemmän työtä – tämä on ollut ikiaikainen vapauden unelmamme. Maailman 10 miljardille ihmiselle ei parin vuosikymmenen jälkeen löydy nykyistä työtä, jos ei kulutusmahdollisuuksiakaan. Selviytymisemme 10 miljardin väestöllä edellyttää radikaalia tulojen ja varallisuuden uusjakoa globaalilla tasolla.

Kyse on lopulta palkansaajan huolesta: mistä saamme rahat elämiseen ja työn palkitsijalle ja mistä tulot?

Tähän saakka tuloeroja on pyritty tasaamaan nostamalla alempien tuloluokkien elintaso, mutta nyt suurempi huomio on kiinnitettävä suurituloisten liiallisen kulutustason leikkaamiseen ja rahanomistuksen verottamiseen.

Vastikkeellisuutta edellyttävä kansalaistyö ja -palkka ei vapauta ihmistä sossun löhötuille, vaan yksinkertaistaa turvarakennetta ja hahmottaa työn myös yhteisön eduista eikä vain tavarantuotannosta. Oikein nähtynä ja tehtynä tämä keventää lopulta myös julkisen talouden taakkaa.

Puhun kansalaispalkasta muuna kuin sosiaaliturvaa järkevöittävänä perustulomallina ja liitän sen uuteen työn organisointumiseen ja hyvinvoivan kansalaisyhteiskunnan vahvistumiseen.

Kansalaispalkkaideani on toinen vaikka osin sama kuin perustulomalleissa. Työhön kykeneville asetettaisiin valinnaisia ja motivoivia velvollisuuksia, hyviä töitä yhteisön ja lähimmäisten, ei vain liike-elämän hyväksi.

Kansalaispalkan tai perustulon toteuttamiseen on esitetty useita erilaisia rahoitusvaihtoehtoja ja -malleja. Ne pohjautuvat tuloverotuksen uudistukseen ja on suunniteltu toteutettaviksi kansallisella tasolla. Tällöin verotusta muutetaan siten, että tulojen noustessa perustulon tuoma lisä peritään vähitellen takaisin valtiolle. Belgialainen professori Philippe Van Parijs on ehdottanut Euroopan unionin tasolla toteutettavaa perustuloa, joka rahoitettaisiin pääasiassa arvonnäisäverolla. Globaaleilla veroilla voisi olla mahdollista toteuttaa myös globaali perustulo.

Kyse on paljolti siitä, miten näemme työn merkityksen. Mikä on näkökulma: tuotannollinen vai hyödyllinen?

Kansalaispalkka on tie kestävään, vakaan markkinatalouden yhteiskuntajärjestykseen. Ihminen, jonka taloudellinen toimeentulo on turvattu, on itsenäisempi kuin ihminen, jonka toimeentulo riippuu työnantajan tai viranomaisten suosiollisuudesta. Se johtaisi kansalaisyhteiskunnan vahvistumiseen.

Onnettomuus pitää kääntää eduksi. Uhka on mahdollisuus. On siis aika päättää teollisen ajan lyhyt historia siirtymällä uuteen. Ajan riento on sellainen, että on pakko miettiä koko työn idea uusiksi. Tästä ei yksikään poliitikko ole uskaltanut puhua.

Mistään tärkeistä työaika-, palkka- tai rakenneuudistustoimista ei ole 2020-luvulla apua, ellei nyt tajuta älykkään automaation rajuja vaikutuksia työhön ja sen mahdollistaman uuden lähitalouden vaikutusta vientikauppaan – työn ja kuljettamisen tekniikan, määrän ja tarpeen muutosta ja ammattien korvaantumisista teknologioilla, roboteilla ja tietoverkoissa.

Keinoäly, kaiken instrumentointi, kuljetuksen ja logistiikan robotisaatio ja automatisointi, bioteknologia, energiateknologian muutos ja teollinen internet ovat jo tapahtuvia kehityksiä. Teknologia muuttaa lähivuosina taloutta, demokratiaa, hallintoa ja ihmisten toimintatapoja ihmispäättäjän valinnoista riippuen. Joudumme käymään läpi myös ihmisten toimeentulon mahdollisuuksia ylipäätään, miettimään yhteiskunnan järjestäytymistä ”työn ympärille”. Senkin, miten uudet ”työt” vaikuttavat identi-

teettimme, mikä lopulta on ”työtä”, onko muuta yhteisöä ja mieltämme edistävää tekemistä kuin ”työ”.

Vaihtoehto Kolmannessa Itsenäisyystaistelussa ihmisen itsenäisyydestä ja lokaalista itsehallinnosta on suuntautua työn uuteen ideaan. Tällöin hyväksytään jo ekologisen periaatteen perusteella myös yhteiskuntaa edistävä vastikkeellinen kansalaistyö ja kansalaispalkka. Uutta työtä, sosiaaliturvaa osin korvaavaa perustuloa ja työn määrän vähentämistä ei pidetä onnettomuutena, vaan kahdeksan tunnin työpäivään verrattavana poliittisena vaatimuksena ja voittona. Samalla uudistettaisiin koko jämähtänyt työelämä ja monimutkainen sosiaaliturva. Työajan pitäisi hengittää myös erilaisten ruuhkahuippujen, kausivaihteluiden, viikkorytmin ja päivittäispiikkien tahtiin.

Kansalaisoppositio, joka tekee hyvää

Ajattele paikallisesti, toimi maapalloisesti. Think local, act global.

Lokalisaatio: Lähitalous ei ideana ole Stubbin ivamaa impivaaralaista eilisen kaipuuta vaan uuden tilanteen synnyttämä edistysmalli, ellei peräti toiminnallisen vallankumouksen siemen.

Erityisen mielenkiintoiseksi asia tulee, kun glocalisaation mallia katsotaan koko yhteiskuntaelämää ja erityisesti kansalaisuutta ja kansalaisen roolia vasten. Koska kysymyksessä on suurten valtaa kumoava muutosprosessi, siinä on sekä vastarinnan että hyötyvoiman piirteitä. Kansalaisvaikuttamiselle ja yhteistyölle on syntynyt uusi mahdollisuus, jota kutsun tarkoituksella kärjekkäästi kansalaisoppositioksi.

Glocalisaatio on globalisaation ohjausvoima ja ruori.

Antropologi Arjun Appadurai on tiivistänyt hyvin globalisoitumiseen liittyvän yhdenmukaistumisen ja monimuotoisuuden välisen jännitteen:

”Globalisaation kulttuuri ei ole sama asia kuin homogeenistuminen. Globalisaatioon sisältyy kuitenkin monia homogeenistumisen instrumentteja (sotavarustelu, mainonnan tekniikat, valta-

kielet, pukeutumistyyli jne.). Nämä instrumentit sulautuvat paikallisiksi poliittisiksi ja kulttuurisiksi talouksiksi tullakseen kotiutetuiksi moniaineksisisä kansallisen itsemääräämisoikeuden, vapaan yrittäjyyden fundamentalismin ym. vuoropuheluissa, joissa valtiolla on yhä heikompi rooli.”

Roland Robertsonin mukaan globalisaatiokeskusteluissa tulisi ottaa huomioon neljä kiinnekohtaa: yhteiskunta, yksilöt, yhteiskuntien maailmanjärjestelmä ja koko ihmiskunta. Hän ei aseta vastakkain glokaalia eli paikallista ja maapalloista eli globaalia vaan painottaa, että paikallinen tulisi nähdä osana globaalia. Hän korostaa glocalisaation merkitystä myös yritysten strategiana globaaleilla markkinoilla, siis mikromarkkinointiin eli räätälöintiin perustuvaa ideaa myydä tuotteita.

Teknologia ja robotisaatio antavat tähän mahdollisuuksia yhä enemmän. Itseohjautuva auto on hyvä esimerkki. Se johtaa kyydin jakamiseen ja uudelleen kimpakyytimalliin, syntyy tilaa muulle toiminnalle, kun pysäköintitilan tarve pienenee, jää enemmän aikaa, kun ruuhkat vähenevät, tuottavuus paranee, kun käyttöasteet kasvavat, ja onnettomuuden vähenevät, kun koko liikenne voidaan suunnitella uudelleen.

Glocalisaatio on siis määreeltään paikallista mutta ovet auki, monikulttuurinen, maailmalle katsova globalisaation osa, ei protektionistinen ja muukalaisvastainen.

Saksalainen yhteiskuntatieteilijä Ulrich Beck sanoo, että ”globalisaatio on talouden, kulttuurin ja politiikan monimutkainen suhde, jolla on radikaaleja elämäntapaseurauksia”. Globalisaation käsite, glocalisaatiosta puhumattakaan, kutsuu leikkimään paikan määreillä. Hänen termsä ”paikka-moniavioisuus” lanseeraa uuden eurooppalaisen ihmisen, jolla on useita kotiseutuja ja elinympäristöjä.

Beckin mukaan paikan murtuminen tarkoittaa myös poliittisen ympäristön radikaalia muutosta. Kansallisvaltio häviää merkittävänä toimijana, ja tilalle tulee kansojen välinen poliittinen näyttämö. Perinteiset poliitikot liittoutuvat kansainvälisten ympäristö- ja ihmisoikeustoimijoiden kanssa kesyttääkseen taloudellisen toiminnan hyväksyttäviin pelisääntöihin. Työ saa uusia muotoja: automaatiotyön tuottavuuden noususta seuraava työpaikkakato saa vastaukseksen kansalaistyön. Kansalaistyö olisi

paitsi työttömyyden ja toimeettomuuden torjuntaa, myös uudenlainen kansalaisuuden muoto maailmanyhteiskunnassa.

Paljon ärsykeitä synnyttänyt uusweberiläinen sosiologi George Ritzer on puolestaan tiivistänyt globalisaation ”globaalini siis maapalloisen ja paikallisen siis lokaalin toisiinsa kietoutumisena, joka tuottaa ainutlaatuisia tuloksia eri maantieteellisillä alueilla”. Globalisaation käsite sisältää yhtä aikaa sekä yhdentymisen että erilaisuuden mahdollisuuden.

Globalisaation neljä pilaria Ritzer julistaa näin:

1. Pluralismi, alakulttuurien kirjo ja monikulttuurisuus lisääntyvät maailmassa, ja globalisaatio lähestymistapana tunnustaa kulttuuriset erot.
2. Globalisaatio painottaa yksilöiden ja ryhmien tärkeyttä luovina toimijoina.
3. Sosiaaliset prosessit ovat sattumanvaraisia.
4. Kulutustavaroita, mediaa ja kulttuurisen vaihdon tärkeitä voimia ei nähdä täysin pakottavina.

Kun globalisaatio ymmärretään näin, syntyy myös itse maapalloistumiselle vastavirtaa. Globalisaatio synnyttää pienten moninaisuutta ja luo tietotekniikan ja mobililogistiikan kautta kokonaan uusia kansalaistoiminnan ja kulttuurin ilmenemismuotoja. On tärkeää, että globalisaatiota ohjataan kohti yhteiskuntien maailmanjärjestelmää ja ihmisten kohtaamista eikä sen sallita alistuvan suuryritysten johtamalle macdonaldsoitumiselle.

Siinä missä Max Weber käytti virkakoneiston mallia yhteiskunnan muutoksessa, Ritzer kuvaa globalisaatiota rationalisoidun pikaruokaravintolan mukauttavan, monistavan ja samais-tavan mallin nykyaikaa edustavana ja mallintavana paradigma-na. Siinä yhdistyy tehokkuus, laskettavuus, standardit ja tiukka kontrolli. Syntyy formaatti, jota voi monistaa. Kun katsot ympärillesi tai katsot televisiota tai kuuntelet radiota, huomaat, mitä mcdonaldisoituminen on: tuotteiden samanlaisuutta ajasta ja paikasta riippumatta.

Ritzerin mukaan globalisaatiolle vastakkainen käsite on globalisaatio, joka keskittyy kansakuntien, yhtiöiden ja organisaatioiden imperialistisiin päämääriin kohti valtaa ja erityisesti voittojen kasvua. Tuottajayhtiö on monikansallinen mutta hyödyntää mikroekonomiaa ja paikallisuutta standardisoiduissa tuote-

varioinneissa paikallisen tapakulttuurin perusteella. Globalisaatioon liittyy alaprosesseja, kuten kapitalismi, amerikkalaistuminen ja mcdonaldisaatio. Ritzer tarkoittaa amerikanisoitumisella yhdysvaltaisten ideoiden, tapojen, sosiaalisten mallien sekä teollisuuden ja pääoman etujen edistämistä ympäri maailman.

Uusliberaalit raivon partaalle saanut Ritzerin perusväite on se, että globalisaatio edistää ”ei-mitään” (nothing), kun taas glocalisaatio edistää todellisia asioita (something). Glocalisaation innoitukseen perustuva kansalaisoppositioin filosofia hakee todellisia asioita ja merkityksiä. Maapalloisen ja paikallisen yhteen liittämällä glocalisaatio saa aikaan alueittain ainutlaatuisia seurauksia glocalisaation standardisoivan non sensen, hölynpölyn ja ”ei-mitään” tilalle.

Ekoinen glocalisaatio on ihmiset yhteen keräävä ekosysteemi: se on osallistavaa, ovet auki pitävää, luonnonmukaista heterogeenisyyttä, moniarvoa ja moninaista kulttuuria. Sen sijaan ahneen tuhon glocalisaatio on homogeenisyyttä, samaistavaa, standardisoivaa ja yhdenmukaistavaa voitonpyyntiä alistava egoysteemi.

Ne ovat molemmat osa globalisaatiota, maapalloistumista, mutta vastakkaiset.

”Kulutuksen lisääntyvä medioituminen ja internetin moninainen hyödyntäminen tarjoavat kuluttajien suurille joukoille mahdollisuuksia vaikuttaa globaaliin kehitykseen mahdollisesti entistä enemmän. Esimerkiksi eettisten ja ekologisten kysymysten korostuminen nousee yhä vahvemmin yhteiseksi intressiksi, jos maapallon tulevaisuudesta kannetaan aidosti huolta.”

Lopultahan kaikki kääntyy vallan rakenteisiin ja vallan käyttöön. Vanha valta murenee, ja uusi on pääosin vielä näkymätöntä. Analyytikot ja ennustajaukset eivät tätä huomaa, vaan tuijottavat vanhoja rakenteita perustaen ennustuksensa ja oppinsa niihin. Talous ja rahavalta keskittyvät ja ahneutuvat, mutta niiden rinnalla tapahtuu vallan eroosiota ja uuden spontaanin muutoksen synnyttämiä vaikutuksen vallankumouksia. Pienuus, tarinallisuus, ketteruus ja oivallisuus muuttavat jo maailmaa siinä missä ammattiyhdistysliikkeet ja puolueapparaatit ennen. Edessä on läheltä kauas ulottuva start up, joka koskee ja on meille kaikille mahdollinen ja luonnon mukainen.

Kansalaisoppositio on jo olemassa, mutta se on hahmottomat-
ta ja huomaamatta toimiva ilmiö, jossa institutionaalinen valta
on virtuaalisen ad hoc -tyyppisen toiminnan haastama. Kansalais-
toiminta on luonteeltaan nopeaa ja spontaania.

Tekolojaaliuksien taktiikka kuuluu myös Euroopan unionin
valtarakenteeseen ja on sen hallintakeino. Tutkimuksessaan
”Ohjelmoidut eurooppalaiset” Katja Mäkinen osoittaa tylyn kieli-
tuomion:

”EU:n kansalaisuus- ja kulttuuriasiakirjoissa käytetään yhteis-
sön kieltä, jolla tuotetaan symboleja, narratiiveja ja identifika-
tiota. [– –] Kansalaisuus ja kulttuuriasiakirjoissa legitimitietin
toivotaan vahvistuvan yhteisestä identiteetistä ja yhteenkuulu-
vuuden tunteesta pikemminkin kuin esimerkiksi demokratian
edistämisestä ja kansalaisten toiminnasta. Pelkkä yhteenkuulu-
vuus ei kuitenkaan vielä tee ihmisjoukosta kansalaisten joukkoa,
eikä yhteenkuuluvuuden korostamisella tulisi peittää näkyvistä
muita kansalaisuuden keskeisiä ulottuvuuksia.”

”Tämä on hallintaa yhteisöjen kautta hegemonian uusintami-
seksi kansalaisten suostumuksella ja heidän aktiivisen toimintan-
sa tuloksena, sillä kansalaisten osallistaminen ja velvollistami-
nenkin tapahtuu (EU) asiakirjoissa vapautteen perustuen. Se on
tapa hallita moninaisuutta ja etsiä legitimitettä Euroopan unio-
nissa. [– –] Unionikansalaisuus on alusta asti ollut hallinnollinen
projekti, jota ei ole kehitetty kansalaisten aloitteiden ja vaatimus-
ten pohjalta, vaan eliittivetoisesti ylhäältä alaspäin yhteisöraken-
nyksen ja integraation edistämiseksi.”

Euroopan unionin ja demokratian suhde näyttää enimmäkseen
siltä, että ”poliittinen regiimi pyrkii stabilisoimaan itsensä demo-
kraattisten käytäntöjen asteittaisella sopeuttamisella hallinto-
koneistoonsa, eli muutokset ovat enemmän sisältä tulevia ja val-
taa vakauttavia kuin ulkoa tulevia ja valtaa muuttavia. [– –] Unioni-
kansalaisuuden voi nähdä demokraattisena käytäntönä, jota so-
peutetaan EU:n hallintokoneistoon.”

Euroopan unionissa siis kansalaisia sopeutetaan ja heidän toi-
votaan muuttuvan hallintoon sopiviksi näyttämällä heille paikka,
jossa he saavat olla. Tässä hylätään vanha demokratiakäsitys, jos-
sa kansalaiset suuntasivat aloitteita ja toivomuksia hallintoon
päin, nyt hallinto näyttää heille paikan. Eli hallinnon ei pidä enää

muuttua vaan kansalaisen, ja näkökulma on käännetty pääläelleen ja demokratiakäsitys kokonaan uusiksi tässä vallan uusopissa.

Kun näin on, on kansalaistoiminnankin haettava muutoksia toimintatapoihinsa. Se ei voi enää pyrkiä vain osallistumaan aloitteiden ja ehdotusten kautta päätöksentekoon, kun se on pantu paikalleen hallintoalamaisiksi. Sen on silloin oltava oppositio-
na koko yhteiskuntaelämän järjestelmän sisällä.

Valta on tullut ja tulee haastetuksi yhä useammin yksilöiden ja pienten ryhmien käynnistämistä kiistakirjoituksista, paljastuksista, epäkohtien esiin nostosta tai naurettavuuksien osoittamisesta ja pomovallan ilmentymistä. Nämä voivat koskea vallankumousta, elintarvikehuoltoa, korruptiota tai myrkytystapauksia, lääkäriä, poliitikon ristipuhetta, kaavoitusta, vanhusten, lasten tai naisten asemaa, korporatismia, mediaa, tehtaan sulke-
mista, trustia, homojen oikeuksia tai viranomaisen kompetenssin puutetta.

Historiallisesti merkittävänä pidettyä tietoa on päässyt tuottamaan vain murto-osa maailman ihmisistä: lähinnä länsimaiset, keski-ikäiset, keskiluokkaiset, sivistyneistöön kuuluneet miehenkilöt, joilla on ollut pääsy tietoresursseihin ja tilaisuuksia tiedon tuottamiseen. Internetin ja älypuhelimien myötä tilanne on muuttunut merkittävästi.

MuuSuomi ei ole reservaatti vaan pikajuna

Kehitys on jo johtanut meidät keskinäiseen yhteistyöhön, sisään kääntyminen johtaa ulkopuolisuuteen. Anu Kantolan sanoin:

”Päinvastoin kuin usein tulee ajateltua, ei ole olemassa yhtä alkuperäistä ja oikeaa isänmaallisuutta. On vain historian tilanteita, joissa eri maille on muokkautunut omanlaisensa isänmaallisuus ja kansallisuusaate vastauksena kunkin ajan tarpeisiin. Fiksut yhteiskunnat luovat itsestään joustavasti tarinan, joka auttaa niitä selviämään kussakin historian vaiheessa. Vähemmän fiksut yhteiskunnat käpertyvät historian ulkomuseoiksi ja kiihtyvät pois.”

Taloudessa tapahtuu. Massatuotannon rinnalle ja joskus sen sijaan syntyy mikrotuottajien verkko, jossa jokainen solmu on oma rinnakkainen tai täydentävä älyverstas, puoti tai palvelupiste. Monityöpaikka-, moniansio-, osa-aika-, pätkä- ja yrittäjätyö korvaavat säännöllisiä palkkatyön malleja. Kansalaispalkka tulee, eikä sen tulisi olla sosiaaliturvan ratiointia vaan yhteisötyötä kunnioittava vastikkeellinen palkkamalli, jossa kukin työskentelee resurssiensa mukaan. Tutkivan oppimisen ja itse tekemisen sekä yhteisöllisen tuottamisen ja innovoinnin (crowdsourcing)

merkitys kasvaa välttämättömydeksi, ja lisäarvoa tuovat luovat yhteisöt ja omat verkostot, joihin kansalaiset, yhteisöt ja yritykset kuuluvat. Kuka tahansa voi tarjota erityisosaamistaan maailmanlaajuisilla työmarkkinoilla, mikä merkitsee uudenlaisia yhteistyömalleja ja työpaikan mallinnoksia. Tavarantoimittajan omistaminen muuttuu tavarantoimittajan yhteiskäytöksi – mitä järkeä on omistaa oma itseohjautuva auto yksin?

Tämä ”lähidigitalisaatio” on samalla globalisaation veli, ei vastainen vaan täydentävä ja parhaimmillaan jopa haittoja eliminoiva rinnakkainen kehitys.

Kuntasuunnittelu. Suomessa infrastruktuurinen muutosmahdollisuus koskee älyasuntoja, älykyliä ja -kaupunkeja ja äly-Suomea. Suomella olisi juuri nyt sote-, kunta- ja aluehallinnon rajussa muutostilanteessa mahdollisuus samanlaiseen yhteiskunnalliseen digileijonan loikkaan, joka Virossa toteutui. Se edellyttäisi kokonaan uuden rinnakkaisen ajattelutavan ottamista perusteeksi hallinnon ja palvelurakenteen uudistuksiin.

Suomi keskittyy samaan aikaan, kun älykäs teknologia synnyttää lähitalouden ja hävittää paikan merkityksen. Siitä ei hyvää seuraa. Metropolioiden rinnalle ja sisälle tarvitaan minipoleja.

Viime aikoina on alettu lietsota vastakkainasettelua etelän Kehä I:n eri puolin. Suomessa metropolin keskusidean muodostaa Helsingin kaupunki ja MuuSuomen sitten kaikki muut. Helsinki ensin -ajattelussa luullaan väärin, että kaikki kunnat haluavat tulla liitetyiksi Helsinkiin tai kuntalaiset muuttaa sinne maksamaan huippuvuokria. Näin ei ole välttämättä lainkaan, vaan ”cool” voikin tarkoittaa kylmää realismia vailla valintaa ja opiskelun tai työn pakkosanelemaa sijoittumista. Glokalisatiossa syntyisi Suur-Helsingissä ensimmäiseksi vaatimus räjäyttää buli stadi sirpaleiksi, minipoleiksi, jotta kaupunkilaisten ääni kuuluisi.

Tämä vastakkainasettelu on perin vanhanaikaista, ja sillä on vähän tekemistä uuden ajan älytekniikan, lähi-, kierto-, jakamis- ja tasapainotalouden ja diginomicsin tai uuden kuluttajan datakansalaisuuden kanssa.

Tietoyhteiskunnan suuri mahdollisuus – digiajan suurin oivalus ja älytekniikan jakelumallien hyöty – syntyy mahdollisuudesta tuoda ihmiselämä taas lähemmäs. Työ ja vapaa-aika alkavat silloin muistuttaa yhä enemmän aikaa ennen teollisuusyhteis-

kuntaa kuin aikaa robottivaltiossa. Tässä kuvassa näkyy mestari-
kisälli-oppipoika-ajan pientuotantoa ja elämänikäisen oppimisen
mallia.

Suomen pitää ottaa digitalisaation ja robotiikan haaste vastaan
kansallisena mahdollisuutena parempaan elämään ja hyvinvoin-
tiin. Tällöin sillä, miten teknologia kehittyy, ei ole niin suurta
merkitystä kuin sillä, miten sitä käytetään. Se merkitsee pyrki-
mystä kansakuntien kehityksen etujoukkoon älyä käyttäen, lähi-
ja jakamistaloutta hyödyntäen ja radikaaleja teknologioita hyö-
dyntäen mutta sisällön ja palvelun kautta uudistuen. Onnistuak-
semme pitää ottaa kansa ja koko maa mukaan muutoksen teki-
jöiksi.

Vaurastumme myymällä mallimme maailmalle uudella tavalla.
Se on mahdollista, ja vaaditaan vain tahtoa ja kykyä nähdä uusi
iso kuva. Mitään ei synny projektipuuhataloudessa touhuamalla.
Täytyy tarttua toimeen ja tehdä.

Päähuomio. Näemme jo, että globalisaation rinnalle palaa glo-
kalisaatio, mikromitan keskenään linkittyvä lähitalous ja elämän-
tapa. Se on pienen maan elämäntavan ja työmallin mukainen
globaali voimatekijä, mutta myös koko maailman ihmisten suuri
sauma on teknisten ja lähitalouden mahdollisuuksien jakamises-
sa kaikkialle ja kaikille. Se merkitsee uutta ajattelua ja toiminta-
tapaa, jossa asioita pitää miettiä vertaiskehityksen ja vuoro-
vaikuttavien digitaalisten yhteistyömahdollisuuksien kautta.
Tärkeintä on ymmärtää, hyväksyä ja hyödyntää kehitys nyt.

Tämä ei ole tekniikkaa vaan sisällöllinen mahdollisuus. Olem-
me kerran jo onnistuneet oman ideamme globaalissa vaikutta-
vassa mallintamisessa jakamalla vaativaa kehitystyötä, esimerk-
kinä suomalaissyntyinen open source -käyttöjärjestelmä Linux.

Liikenne lähellä menee uuteen jakoon älyautojen myötä, mikä
muuttaa kaupunkirakennetta rajusti. Nyt kun maailman teollinen
tuotanto jakaantuu yhä enemmän esineiden tulostamiseksi,
vanhan mallin kansainvälistä raskaan logistiikan kauppaa tarvi-
taan vähemmän. Nykyisellä kasvuvauhdilla 3D-tulostus on 2030-
luvulla autoteollisuuden kokoinen bisnes.

Periaatteessa uusi lähitalous ja mikrotuotantomallit voisivat
vähentää ratkaisevasti sitä, että kenelläkään ei ole tarvetta lähteä
mihinkään. Kun näin käy, suomalaisten pitää ajatella, mikä on

silloin kansakunnan markkinapaikka ja mihin todellisuuteen ja taitoihin itseämme – ja maahanmuuttajia – pitää valmentaa keskinäisen hyödyn näkökulmasta. On mentävä vanhoista uusiin rakenteisiin, ja ratkaisumalli lähtee innovoivan itsenäisen kansakunnan uudesta tekemisen, työn ja ansainnan verkostoyhteistyömallista.

Uuden yhteiskuntasuunnittelun malli on globalisaation koko iso kuva eli lähitalous: verkostoiva kansalaisten osallistaminen, jakamismallinen työtapana, läheltä kauas -markkinointi ja helpot työkalut. Autoritaarinen kuntainstituutio muuttuu palvelujen, avoimuuden ja yhteistekemisen tavaksi toimia, jos asiat oivalletaan oikein. Sillä tiellä ollaan jo monin paikoin mutta vasta alkumetreillä.

Meidän on löydettävä vanhentuneen tilalle uutta, jota ei vielä ole olemassa, ja se meidän pitää osin itse kehittää ja rakentaa. Teknologia on valmis, mutta ajatus on kesken. Maailma tarvitsee nyt tutkijoita mutta ennen kaikkea kansalaisia, jotka ovat valmiita kehittämään vaihtoehtoisia malleja linustapaan myös yhdessä ja ruohonjuuritasolta käsin, silloin kun pitää.

Nyt pitää.

Osallistuminen. Uusi lähitalous, horisontaalisesti verkostoituva miniekonomia on myös suuri ekologinen visio, jossa kylä kilpailee kaupungin kanssa. On tärkeää ottaa ihmiset itse mukaan digidemokratian ja osallistumisen kautta, sillä sille ei ole mitään teknistä tai fyysistä estettä.

Ratkaisut:

1. Vahvistetaan suomalainen jakamismalli ja globalisaatiostrategia valtiksemme globalisaatiokehityksessä.
2. Omaksutaan oppiminen, robotiikka, tekoäly ja verkostoitunut lähi- ja digitalous strategisiksi kansallisiksi lähtökohdiksi, johon toimintauudistus perustetaan.
3. Luodaan äly-yhteiskuntasuunniteluun uusi ajattelun ja suunnittelun mallinnos.
4. Tarvitaan uusi helppokäyttöinen työvälineistö ja tahtotila.

Visio.

Suomen tulee vihdoon siirtyä kehitykseen teollisesta bulkkitaloushierarkiasta tietoajan ja ekohaasteen edellyttämään rakenteeseen ja mahdollisuuteen. Jakamistalous on internetin ja robo-

tisaation seuraus. Se murtaa kapitalismin perinteiset rakenteet ja haastaa sitä. Siksi se on saanut etuaan puolustavat mahtavat jarruttajat liikkeelle. Uusi yhteiskunta suunnitellaan kuitenkin huomisen mahdollisuuksista, ei eilisen saavutetuista eduista. Jakamisen alustat pitää kilpailla itseämme hyödyttäväksi eurooppalaiseksi malliksi ja pyrkiä pois airbnb-uber-mallisesta franchise-vasalliudesta.

Muutos.

Me suunnittelemme huomisen yhteiskuntaa vielä eilisen teollisen yhteiskunnan rakenteiden malleista emmekä ota edes teknologian mahdollisuuksia käyttöön koko yhteiskunnan, työn, onnellisuuden, vaikuttamisen tai yritystoiminnan kehittämisprosesseista. Kyse ei ole tekniikasta vaan sen luomista mahdollisuuksista.

Maakunta- ja sote-uudistus mahdollistavat oikein tehtyinä leijonanloikan suoraan äly-yhteisöihin ja digitalisaatiota ja robotisaatiota hyödyntävään uuteen Suomeen. Syntyy lähitalouden ja jakamisen mahdollisuus, koska maapalloinen digitalisaatiokehitys mahdollistaa myös paluun lähelle eli globalisaation ja luovuuden tuloksista syntyy globaalit mikromarkkinat. Tällöin ei olisi-kaan vain keskittävää metropolipolitiikkaa, vaan sen rinnakkaismoottorina olisi myös MuuSuomi-mahdollisuus.

Polemia-sarjassa ovat ilmestyneet

- 1 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1992
- 2 Erkki Mennola
IDEA KUNNASTA (1992)
- 3 Terho Pursiainen
KRIISIAJAN ETIIKKA (1993)
- 4 Työryhmä Kyösti Urponen (pj.), Raija Julkunen, Olli Kangas,
Jorma Sipilä, Asko Suikkanen ja Petri Kinnunen (siht.)
KASVUSTA VASTUUSEEN
– sosiaalipolitiikan tulevaisuus (1993)
- 5 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1993
- 6 Pekka Ojala–Aulis Pöyhönen
LÄHEISYYSPERIAATE – hallinnon uusjako (1994)
- 7 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1994
- 8 Jorma Hämäläinen–Veikko Teikari
HENKILÖSTÖPOLITIikka PAKKORATKAISUJEN EDESSÄ
(1995)
- 9 Terho Pursiainen
NOUSUKAUDEN ETIIKKA (1995)
- 10 Eero Ojanen
EIPÄJOKI
Fiktiivinen reportaasimatka mihin tahansa suomalaiseen
kuntaan (1995)
- 11 Heikki Koski
KANSALAINEN, KUNTA JA KANSALAISSYHTEISKUNTA
(1995)
- 12 Seppo Niemelä
MUUTOSKIRJA
Rohkaisuksi murroksen maailmaan (1995)
- 13 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1995
- 14 Lauri Hautamäki
MAASEUTU ELÄÄ (1995)

- 15 Juha Kuisma–Heikki Haavisto
KAUPUNKI JA MAASEUTU
– avoliitto vai susipari (1995)
- 16 Olli Pusa
ELÄKEPOMMIN VARJOSSA (1996)
- 17 Satu Apo–Jari Ehrnrooth
MILLAISIA OLEMME?
Puheenvuoroja suomalaisista mentaliteeteista (1996)
- 18 Eira Korpinen
OPETTAJUUTTA ETSIMÄSSÄ (1996)
- 19 Erkki Pystynen
LIITTOKUNTA (1996)
- 20 Martti Sinisalmi
TYÖLLISTÄMISTÄ VAI PALVELUA? (1996)
- 21 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1996
- 22 Olli Mäenpää
KUNTIEN ITSEHALLINTO EU-SUOMESSA (1997)
- 23 Tuula-Liina Varis
KRISTALLIYÖ JOENSUUN KAUPUNGINTALON TORNISSA
(1997)
- 24 Terho Pursiainen
KUNNALLISTEN KÄYTÄNTÖJEN ETIIKKA
Yhteisöopin alkeet (1997)
- 25 Siv Sandberg–Krister Ståhlberg
KUNTALAISTEN KUNTA JA VALTIO (1997)
- 26 Pertti Hemánus
KUNNALLINEN TIEDOTTAMINEN JA JASKA JOKUNEN
Tutkittua tietoa ja tutkimattomia tulkintoja (1997)
- 27 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1997
- 28 Esko Antola
UUSI EU? (1998)
- 29 Eero Ojanen
YHTEISKUNNAN ITSEPUOLUSTUS (1998)
- 30 Pertti Kettunen
ELINKEINOPOLITIIKAN TAITO (1998)

- 31 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1998
- 32 Torsti Kivistö
JOUTILAISUUSYHTEISKUNTA (1998)
- 33 Erkki Mennola
IDEA MAAKUNNASTA (1999)
- 34 Jorma Hämäläinen
MINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 35 SINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 36 Juha Talvitie
KUNTA VAI MAAKUNTA?
Globalisaatio ja regionalismi (2000)
- 37 Juha Sihvola
YKSILÖNÄ YHTEISÖSSÄ
Näkökulmia paikallisuuteen, globalisaatioon ja hyvään elämään
(2000)
- 38 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2000
- 39 Seppo Niemelä
TULISIELU
Verkostoajan aluekehittäjä (2000)
- 40 Kauko Heuru
ITSEHALLINNON AIKA (2001)
- 41 Heikki Eskelinen
ALUEPOLITIIKKA RAUTAHÄKISSÄ (2001)
- 42 Matti Wiberg
PALUU POLITIIKKAAN (2001)
- 43 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2001
- 44 Ilkka Virtanen
YLIOPISTOJEN KOLMAS TEHTÄVÄ (2002)
- 45 Arvo Myllymäki
KUNTIEN KUJANJUOKSU (2002)
- 46 Risto Eräsaari
KUINKA TURVATON ON RIITTÄVÄN TURVALLINEN?
(2002)

- 47 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2002
- 48 Pentti Arajärvi
PAREMMINVOINTIYHTEISKUNTA (2003)
- 49 Eero Uusitalo
MAASEUTU KANSAN VAI HALLINNON KÄSISSÄ? (2003)
- 50 Esko Juntunen
KUNNAN ELINKAARIHYPPY
– strateginen kehittäminen ja yhteistyö (2003)
- 51 Pekka Sauri
SUOMEN DEMOKRATISOIMINEN (2003)
- 52 Esko Aho
SATTUMA SUOSII VALMISTAUTUNUTTA (2003)
- 53 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2003
- 54 Seppo Rainisto
KUNNASTA BRÄNDI? (2004)
- 55 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2004
- 56 Markku Lehto
TAKAISIN TULEVAISUUTEEN
– valtion ja kuntien yhteinen taival (2005)
- 57 Tarmo Pukkila
IKÄVALLANKUMOUS (2005)
- 58 Matti Wiberg
VALTA KUNNASSA (2005)
- 59 Soili Keskinen
ALAISTAITO Luottamus, sitoutuminen ja sopimus (2005)
- 60 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2005
- 61 Samuli Skurnik
OSUUSTOIMINNASTA OPPIA?
Kuntapalvelut uudessa talousmallissa (2006)
- 62 Markku Lehto
PELASTUSRENKAAN PAIKKAUS (2006)

- 63 Pasi Holm
VEROKIRJA (2006)
- 64 Matti Virén
KANSALAISEN KUNTAUUDISTUS (2006)
- 65 Markku Lehto
OI OMA KUNTANI (2006)
- 66 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2006
- 67 Peter Ekholm
POLEMIA – AJATUSPAJAKO? (2007)
- 68 Aatos Hallipelto
PARAS TUOTTAKOON!
Hyvinvointipalvelujen tulevat markkinat (2008)
- 69 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2008
- 70 KUNNON VALTUUTETUT?
Ilmapuntari 2008, osa 2
- 71 Sami Borg
HILJAA HYVÄ TULEE
Puheenvuoro äänestysprosentista ja vaaliaktiivoinnista (2008)
- 72 Matti Wiberg
HALLITSEKO HALLITUS? (2009)
- 73 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2009
- 74 Jussi-Pekka Alanen
HELSINKI
Kansakunnan pääkaupunki – ihmisten metropoli (2009)
- 75 Laura Berg–Mari K. Niemi
KENEN KUNTAVAALIT? (2009)
- 76 Esa Halme–Lauri Kuukasjärvi
UUSI KUNTA VAI KUNTALIITOS –
KUNTALAISEN ITSEHALLINTO (2010)
- 77 Esko Kalevi Juntunen
SULJETUSTA AVOIMEEN –
TALOUDEN GLOBAALIMYRSKY (2010)

- 78 Anne Luomala – Tuomo Puumala
BUDJETTI –
JULKINEN SALAISUUS VAI SALAINEN JULKISUUS? (2010)
- 79 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2010–2011 (2011)
- 80 Terho Pursiainen
MIELEKÄS ELÄMÄ, MIELEKÄS YHTEISKUNTA (2011)
- 81 Antti Mykkänen (toim.)
KUNTAKIRJA – UUDISTUSAJATUKSIA (2011)
- 82 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2011–2012 (2012)
- 83 Antti Mykkänen (toim.)
KUNTAYHTYMÄ PELASTAA? (2012)
- 84 Ari Mölsä (toim.)
KUNTARAKENNEKIRJA (2012)
- 85 Timo Reina
KAHDEN TULEN VÄLISSÄ –
ALUEHALLINNON TILA JA TULEVAISUUS? (2012)
- 86 Tarja Cronberg
ESTEJUOKSU LUOVAAN SUOMEEN (2012)
- 87 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2012 (2013)
- 88 Marja-Liisa Manka, Laura Bordi ja Kirsi Heikkilä-Tammi
PERUSASIOISTA PIENIIN IHMEISIIN –
KUNTAJOHTAMISEN KUVA (2013)
- 89 Kari Välimäki
KAKKUA JAETTAVAKSI (2013)
- 90 Wille Rydman
UNELMASTA PAINAJAISEKSI?
– Kuinka hyvinvointivaltio syö itse itsensä (2013)
- 91 Yrjö Hakanen
MARKKINOIDEN VAI IHMISEN HYVÄKSI?
– Kommunistin puheenvuoro (2013)
- 92 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2013 (2014)
- 93 Heljä Misukka
KOULUTUKSEN SUURVALTA TIENHAARASSA (2014)

- 94 Markku Lehto
MARKKINAT, SOSIAALITURVA JA YKSILÖN VOIMA (2014)
- 95 Mikael Jungner
SATTUMA, TAHTO JA KOHTALO (2014)
- 96 Juha Kuisma ja Matti Mäkelä
KYLIEN TULEVAISUUS (2015)
- 97 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2014 (2015)
- 98 Pekka Sauri
JULKISHALLINTO JA SOSIAALINEN MEDIA (2015)
- 99 Eero Ojanen
HYVÄ PÄÄTÖS?
Filosofisia näkökulmia päätöksentekoon (2015)
- 100 Kauko Sipponen
SE SUURI KUNTAUUDISTUS (2016)
- 101 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2015 (2016)
- 102 Päivi Lipponen ja Antton Rönholm
PULPETISTA TABLETTIIN
– suomalainen koulu edelläkävijäksi maailman muutoksessa
(2016)
- 103 Antti Mykkänen (toim.)
MAAKUNTAITSEHALLINTO (2016)
- 104 Heikki Saxén ja Salla Saxén
MITEN BIOETIIKKA VOI MUUTTA
SUOMALAISTA TERVEYDENHUOLTOA? (2016)
- 105 Raili Mäkitalo
SUOMESTA IKÄIHMISTEN MALLIMAA (2016)
- 106 Karina Jutila
PILAAKO ELIITTI SUOMEN? (2016)
- 107 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2016 (2017)
- 108 Pekka Sauri
KUNNAT JÄLKEEN SOTEN (2017)

109 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT

Ilmapuntari 2017 (2018)

110 Veli-Antti Savolainen

GLOKALISAATIO – PAIKALLISEN ISO UUSI KUVA
(2018)

KAKS – Kunnallisalan kehittämissäätiö rahoittaa kuntia palvelevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Tavoitteena on tukea ja parantaa kuntien ja niiden organisaatioiden toimintamahdollisuuksia.

Rahoitamme hankkeita ja tutkimuksia, joiden arvioimme olevan kuntien tulevaisuuden kannalta keskeisimpiä. Tuloksien tulee olla sovellettavissa käytäntöön. Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään ennakkoluulotonta ja uutta uraa luovaa otetta.

Säätiöllä on *Polemiikki*-niminen asiakaslehti ja kaksi julkaisusarjaa:

Polemia-sarja, jossa käsitellään kunnille tärkeitä strategisia kysymyksiä ajattelua herättävällä tavalla.

Tutkimusjulkaisut-sarja, jossa julkaistaan osa säätiön rahoittamista tutkimuksista. Pääosa säätiön rahoittamista tutkimuksista julkaistaan tekijätahon omissa julkaisusarjoissa.

Toimintamme ja julkaisumme esitellään tarkasti kotisivuillamme www.kaks.fi.

Vuonna 1990 perustettu itsenäinen säätiö rahoittaa toimintansa sijoitustuotoilla.

Osoite Fredrikinkatu 61 A
00100 Helsinki

Asiamies Antti Mykkänen, antti.mykkanen@kaks.fi,
p. 0400 570 087

Tutkimusasiamies Veli Pelkonen, veli.pelkonen@kaks.fi,
p. 0400 815 527

Taloudenhoitaja Anja Kirves, anja.kirves@kaks.fi,
p. 0400 722 682

Tutustu kotisivuihimme (www.kaks.fi)!

POLEMIA

Veli-Antti Savolainen

GLOKALISAATIO – paikallisen iso uusi kuva

Millainen on Suomen tuleva palvelumalli? Miten kansalaisten osallistuminen varmistetaan? Kuinka älykkäät palveluteknologiat otetaan käyttöön? Miten rakennetaan uudet tuotannon ja toiminnan tavat? Millainen on uusi lähitalous? Millaisia ovat minipolit? Mikä on kuntien rooli?

Veli-Antti Savolainen valottaa tässä Polemiassa ”Glokalisaatio – paikallisen iso uusi kuva” maailmallisen ja paikallisen uutta kohtaamista.

ISBN 978-952-349-017-8 (nid)
ISBN 978-952-349-018-5 (pdf)
ISSN 1235-6964